

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΠΡΟΤΑΣΗ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2021-2027

30/12/2019

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Σύνομη Περιγραφή της Περιφέρειας στο Ευρύτερο Εθνικό και Ευρωπαϊκό Περιβάλλον	3
2. Βασικά Προβλήματα, Εμπόδια ή/και Αστοχίες που Αναδείχθηκαν κατά την Υλοποίηση των Στόχων και Προτεραιοτήτων Στρατηγικής του Φορέα ανά Τομέα Πολιτικής	14
3. Κύριες Στρατηγικές Επιλογές της Περιφέρειας και Ιεράρχησή τους	17
4. Ανάγκες Χρηματοδότησης για τη Νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027	29

Η παρούσα πρόταση για τη διαμόρφωση των κατευθύνσεων του Εταιρικού Συμφώνου Ανάπτυξης 2021-2027 έχει εγκριθεί από το Περιφερειακό Συμβούλιο Δυτικής Μακεδονίας, και παρέχει τη βάση για ένα διάλογο τόσο μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων εντός της Περιφέρειας όσο και μεταξύ της Περιφέρειας και των Εθνικών Αρχών στο πλαίσιο του αναπτυξιακού σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027.

1. Σύνομη Περιγραφή της Περιφέρειας στο Ευρύτερο Εθνικό και Ευρωπαϊκό Περιβάλλον

Η περιγραφή της θέσης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας γίνεται υπό το πρίσμα της αναζήτησης εκείνων των δυνατοτήτων της που μπορούν να αξιοποιηθούν και των βασικών αναγκών της που πρέπει να καλυφθούν κατά προτεραιότητα στο πλαίσιο της Εθνικής και Περιφερειακής Στρατηγικής Ανάπτυξης και σύμφωνα με τις κατευθύνσεις και τις προτεραιότητες της Πολιτικής Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 2021-2027.

Στους βασικούς παράγοντες σχεδιασμού της Περιφερειακής Στρατηγικής περιλαμβάνονται η ανεργία που εξακολουθεί και επιμένει να βρίσκεται στα υψηλότερα επίπεδα της Χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το μέτριο επίπεδο επιχειρηματικότητας και η ανάγκη αναπροσαρμογής του παραγωγικού περιβάλλοντος, η ανάγκη ανάκαμψης του κλάδου της γούνας που κατέχει σημαντική θέση στην οικονομία της Περιφέρειας, το χαμηλό επίπεδο της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, το χαμηλό επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης και η επιτακτική ανάγκη για τη μετάβαση στη μεταλιγνιτική περίοδο.

Κυρίαρχη θέση στους παράγοντες που καθορίζουν την Περιφερειακή Στρατηγική Δυτικής Μακεδονίας για την περίοδο 2021-2027 αποτελεί η αναζήτηση ενός πλαισίου σχεδίων και ενεργειών για την ομαλή και αποτελεσματική μετάβασή της στη μεταλιγνιτική περίοδο, δεδομένου ότι για πολλές δεκαετίες η Δυτική Μακεδονία αποτελεί το κύριο ενεργειακό κέντρο της Χώρας με την οικονομία της να βασίζεται και να εξαρτάται σε υψηλό βαθμό από τις δραστηριότητες της εξόρυξης του λιγνίτη και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Γενικό Πλαίσιο

Η Δυτική Μακεδονία καταλαμβάνει τμήμα του βορειοδυτικού ελλαδικού χώρου στα σύνορα με την Αλβανία και τη Βόρεια Μακεδονία. Η έκτασή της ανέρχεται σε 9.451 km² (7,2% της Χώρας). Είναι κατ'εξοχήν ορεινή με δριμύ ηπειρωτικό κλίμα και περιλαμβάνει σημαντικό μέρος των επιφανειακών υδάτων της Χώρας. Έχει μικτό βιομηχανικό και αγροτικό χαρακτήρα που παγιώθηκε από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 με την εκμετάλλευση των λιγνιτικών κοιτασμάτων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στις Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Φλώρινας και με την ανάπτυξη μεταποιητικής δραστηριότητας (γυνοποιία) στην ΠΕ Καστοριάς και στο Δήμο Βοΐου (Σιάτιστα, κ.α.). Κατέχει κεντρικό ρόλο στην εθνική οικονομία ως ο σημαντικότερος τόπος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ στην τελευταία δεκαετία παρουσιάζει μεταβολή του χαρακτήρα της με τη βελτίωση της προσπελασιμότητάς της ως αποτέλεσμα της λειτουργίας της Εγνατίας Οδού και των καθέτων αξόνων της.

Με μόνιμο πληθυσμό 282.120 κατοίκους (2011) είναι αραιοκατοικημένη (μεικτή πυκνότητα περίπου 30 κατ./ km² με μέση πυκνότητα Χώρας 81,75), η τρίτη μικρότερη πληθυσμιακά Περιφέρεια της Χώρας. Η ανάλυση των δημογραφικών στοιχείων αναδεικνύει της τάση της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και γήρανσης του πληθυσμού με υψηλότερη τάση γήρανσης στην ΠΕ Γρεβενών, σε επίπεδο ΕΕ.

Η Δυτική Μακεδονία είναι η μόνη ελληνική περικλειστη Περιφέρεια (με εξωτερικά σύνορα προς δύο χώρες και έως πρόσφατα μία από τις δυσκολότερα προσπελάσιμες από τα κύρια οικονομικά κέντρα εσωτερικού και εξωτερικού) και η μοναδική περιφέρεια που δεν βρέχεται από θάλασσα, με τον περισσότερο ορεινό και ημιορεινό πληθυσμό.

Έχει κομβική γεωγραφική θέση, ως πύλη εισόδου της Ελλάδας και της ΕΕ στα Δυτικά Βαλκάνια, που σε συνδυασμό με τη βελτίωση του διευρωπαϊκού και εθνικού οδικού δικτύου, ενισχύει τη δυνατότητα διαμόρφωσής της σε ενιαίο Βαλκανικό χώρο συνεργασίας και ανάπτυξης, καθώς επίσης και της βελτίωσης της επικοινωνιακής, ενεργειακής και επιχειρηματικής της θέσης.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ μειώθηκε από το 80% του Μ.Ο. της ΕΕ-27 (2010), σε ποσοστό μικρότερο του 70% του Μ.Ο. της ΕΕ-27 (2017), γεγονός που κατατάσσει τη Δυτική Μακεδονία μαζί με άλλες 10 Περιφέρειες στις λιγότερο ανεπτυγμένες Περιφέρειες για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027.

Παράγει περίπου το 2,3% του εθνικού ΑΕΠ (ΕΛΣΤΑΤ 2011), που προέρχεται κατά 6,8% από την Γεωργία, 38,5% από τη Βιομηχανία – Κατασκευές (στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι τομείς των μεταλλείων – ορυχείων με 9,8% και της Ενέργειας με 18,6%) και 54,7% από τις Υπηρεσίες, και έχει ισχυρά χαρακτηριστικά «μονοδραστηριότητας», ως η κυριότερη ηλεκτροπαραγωγός Περιφέρεια της Χώρας.

Το μεγαλύτερο μέρος των εργαζομένων απασχολείται με τον τριτογενή τομέα (55,0% - 2011) και ακολουθούν ο δευτερογενής τομέας (27,4% - 2011) και ο πρωτογενής τομέας (17,6% - 2011).

Τα τελευταία χρόνια τα υψηλά ποσοστά ανεργίας την κατατάσσουν στις πρώτες θέσεις σε επίπεδο Χώρας και ΕΕ. Η Δυτική Μακεδονία αντιμετωπίζει υψηλά ποσοστά ανεργίας (24,6% - Β' τριμ. 2019), ενώ είναι αξιοσημείωτο ότι παρουσιάζει τάση μείωσης σε σχέση με το 2015 (29%). Η ανεργία πλήττει κυρίως τους νέους (70,6% - 2014). Απαιτείται περισσότερη προσπάθεια ενίσχυσης στοχευμένων δράσεων προώθησης στην απασχόληση ιδίως συγκεκριμένων κατηγοριών ανέργων (νέοι, γυναίκες, μακροχρόνια άνεργοι), καθώς επίσης και των δράσεων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας για τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης.

Η ενδοπεριφερειακή εικόνα παρουσιάζει σημαντικές ανισότητες σε επίπεδο κατά κεφαλήν ΑΕΠ καθώς και σε επίπεδο Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ), του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού, με την ΠΕ Κοζάνης στην καλύτερη θέση, κυρίως ως αποτέλεσμα των Μονάδων Εξόρυξης και Παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, την ΠΕ Φλώρινας να ακολουθεί και τις ΠΕ Γρεβενών και Καστοριάς να βρίσκονται στη δυσμενέστερη θέση.

Το % συμμετοχής του ενεργειακού τομέα στην ΑΠΑ της Δυτικής Μακεδονίας διατηρείται σταθερά πάνω από το 30% τόσο πριν όσο και εντός της οικονομικής κρίσης. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο στην ΠΕ Κοζάνης (46% - 2016) που αποτελεί τον κατ' εξοχήν ενεργειακό Νομό της ΠΔΜ.

Ο **πρωτογενής τομέας** (αν και έχει διαχρονικά υποστεί σημαντική συρρίκνωση) παρουσιάζει τάσεις βελτίωσης με αύξηση της τάξης του 14% την τελευταία 10ετία, ενώ η συμμετοχή του στη διαμόρφωση της συνολικής ΑΠΑ αυξήθηκε κατά τρεις (3) ποσοστιαίες μονάδες (από 6% σε 9%). Χρειάζεται να ενισχυθεί η αναδιάρθρωση της παραγωγής, η βελτίωση της τυποποίησης και εμπορίας των ιδιαίτερης τοπικής σημασίας γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων ποιότητας προκειμένου να αυξηθεί η συμμετοχή του στο ΑΕΠ της Περιφέρειας και να συμβάλει στην αύξηση της απασχόλησης.

Ο **δευτερογενής τομέας** χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη ορισμένων ισχυρών δραστηριοτήτων, όπως το κύκλωμα λιγνίτης-ενέργεια και ο κλάδος της γούνας. Ωστόσο ο κλάδος της γούνας παρουσίασε σημαντική μείωση τα τελευταία χρόνια και χρήζει ενίσχυσης, ενώ το κύκλωμα λιγνίτη – ενέργειας παρουσιάζει την ανάγκη άμεσης στοχευμένης δράσης για τη μετάβαση στη μεταλιγνιτική περίοδο. Θετικές προοπτικές εμφανίζει και η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων. Είναι αξιοσημείωτο ότι η μεταποίηση παρουσιάζει μία αυξητική τάση την περίοδο 2015-2016 με ποσοστά 2,2% και 6,4% αντίστοιχα, γεγονός που δείχνει την προσπάθεια της πραγματικής οικονομίας να προσαρμοστεί στη νέα πραγματικότητα.

Ο **τριτογενής τομέας** χαρακτηρίζεται από μία αισθητή μείωση του εμπορίου λόγω της οικονομικής κρίσης. Επιπλέον, σε σχέση με τον τουρισμό, η μη επαρκής αξιοποίηση του φυσικού πλούτου και της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και οι διαρθρωτικές αδυναμίες των επιχειρήσεων του κλάδου συμβάλλουν στο μειωμένο αριθμό των διανυκτερεύσεων κύρια από αλλοδαπούς τουρίστες. Η ΠΔΜ χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και πολιτιστικούς πόρους με σημαντικές δυνατότητες ανάδειξης.

Η οικονομία της Δυτικής Μακεδονίας αναπτύχθηκε με κινητήρα τον κλάδο Εξόρυξη – Ενέργεια, με δευτερεύουσα συμβολή του κλάδου της γουνοποιίας, με κατά περιόδους επενδύσεις των ΜΜΕ στη μεταποίηση σε κλάδους απευθυνόμενους κυρίως στην εσωτερική ή και μόνο στην τοπική αγορά υπό συνθήκες «προστασίας» που προσέφεραν η γεωγραφική απομόνωση και η νομοθεσία κινήτρων, με μια

σχετική έκρηξη στον κατασκευαστικό τομέα που προκάλεσαν η κυκλοφορία του εισοδήματος που παρήγαγε ο ενεργειακός κλάδος και η εκτέλεση έργων υποδομής, χωρίς όμως δομική συνολική βελτίωση σε ό,τι αφορά την απασχόληση.

Η υφιστάμενη παραγωγική διάρθρωση αδυνατεί να απορροφήσει τους κραδασμούς από την κρίση, με αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο και μεγάλο έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, υστέρηση σε καινοτομία, επιχειρηματική κουλτούρα, ποιότητα θεσμών, ανώτατη εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, αποτελεσματικότητα της αγοράς εργασίας. Ο αγροτικός τομέας εμφανίζει μείωση αξίας παραγωγής, αριθμού εκμεταλλεύσεων και ακαθάριστων επενδύσεων, η μεταποίηση κυριαρχείται από μικρού μεγέθους και οικογενειακού χαρακτήρα ΜΜΕ χωρίς δυναμισμό, ο τουρισμός διαθέτει λίγους τουριστικούς προορισμούς και οι ενδο-περιφερειακές ανισότητες επιμένουν, κυρίως στις απομακρυσμένες περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά μειονεκτήματα με μέσο όρο εισοδήματος κάτω από το όριο της φτώχειας και δείκτη γήρανσης υψηλότερο του εθνικού μέσου όρου.

Το μικρό μέγεθος της οικονομίας και η έλλειψη ισορροπίας στην κλαδική της σύνθεση, καταλήγουν σε μια απασχόληση που συγκεντρώνεται σε πολύ μεγάλο βαθμό σε δύο μόνο τομείς (γεωργία και εξόρυξη – βιομηχανία – ενέργεια) και άρα απασχόληση και εισόδημα είναι συνεχώς ευάλωτοι σε κάθε αρνητική εξέλιξη σ' αυτούς τους τομείς. Με έναν κλάδο (γούνα- δέρμα- ένδυση) να δημιουργεί 70% των εξαγωγών, η εξωστρέφεια παραμένει περιορισμένη και ευάλωτη και ο συνδυασμός μειούμενης εξωστρέφειας και περιορισμένης χρήσης / υιοθέτησης / προσαρμογής καινοτομίας δεν μπορούν να υποστηρίξουν ένα συνεκτικό διατηρήσιμο σώμα επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα τη μείωση του πλήθους τους αμέσως με την έκρηξη της οικονομικής κρίσης.

Οι παραπάνω αποτελούν κρίσιμους παράγοντες διαμόρφωσης της οικονομικής δραστηριότητας και της κοινωνικής πραγματικότητας και καθορίζουν τις δυνατότητες της Περιφέρειας να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματά της, να αναστρέψει τις αδυναμίες της και να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που προκύπτουν.

Υπό τις νέες συνθήκες όμως άρσης της «απομόνωσης», έντασης του διεθνούς και δια-περιφερειακού ανταγωνισμού, περιορισμού της κρατικής παρέμβασης και αλλαγών στην εθνική και ευρωπαϊκή ενεργειακή αγορά, τις διαρθρωτικές αδυναμίες του παραγωγικού συστήματος που επιμένουν (περιορισμένο εύρος κλαδικής εξειδίκευσης, χαμηλή διασύνδεση μεταξύ παραγωγικών τομέων, εξάρτηση από συμβατικούς κλάδους, μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, μικρό επίπεδο σε επενδύσεις εκσυγχρονισμού και χαμηλές επιδόσεις σε υιοθέτηση καινοτομίας και σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ), σε συνδυασμό με την ανάγκη μετάβασης και προσαρμογής στη μεταλινιτική περίοδο δημιουργούν ένα ασφυκτικό πλαίσιο που πρέπει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά η Περιφέρεια και να αποκτήσει ένα ασφαλές περιβάλλον ισόρροπης και σταθερής ανάπτυξης με βιώσιμες θέσεις απασχόλησης, ποιοτικό περιβάλλον και κοινωνική συνοχή.

Υφιστάμενη Κατάσταση ανά Στόχο Πολιτικής

Στόχος Πολιτικής 1: Μια Εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού

Στην τρέχουσα περίοδο σχεδιάστηκε το Στρατηγικό Σχέδιο της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) και υλοποιούνται και προβλέπεται να υλοποιηθούν σημαντικές δράσεις τόσο στον τομέα έρευνας και καινοτομίας, όσο και στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της ψηφιακής ανάπτυξης.

Στον τομέα της **έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομικής ανάπτυξης** υλοποιούνται οι δράσεις ανάπτυξης και δημιουργίας ερευνητικών υποδομών (ΙΤΕΣΚ/ΕΚΕΤΑ και Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας) στους

τομείς έξυπνης εξειδίκευσης, και ενισχύονται περισσότερα από 30 ερευνητικά σχέδια επιχειρήσεων σε συνεργασία με ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα, αυξάνοντας στους 750 τον αριθμό του ερευνητικού προσωπικού που απασχολείται στον τομέα ΕΤΑΚ. Από το τομεακό ΕΠΑΝΕΚ ενισχύονται 26 ερευνητικά προγράμματα συνεργασίας ερευνητικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων συνολικής δημόσιας δαπάνης 4,7 εκ. €. Προβλέπεται και η δημιουργία ενός περιφερειακού μηχανισμού υποστήριξης της ΕΤΑΚ εντός του 2020.

Στην **επιχειρηματικότητα** προβλέπεται να ενισχυθούν περίπου 360 επιχειρήσεις με έμφαση στους τομείς έξυπνης εξειδίκευσης που συμβάλλουν στη δημιουργία περίπου 270 θέσεων απασχόλησης. Δημιουργήθηκε και λειτουργεί το Ταμείο Επιχειρηματικότητας (ΤΕΠΙΧ II). Επίσης προβλέπεται και η στήριξη ανάπτυξης θερμοκοιτίδας/ων και συνεργατικών σχηματισμών (clusters) και δικτύων επιχειρήσεων με έμφαση στους τομείς έξυπνης εξειδίκευσης. Επίσης δημιουργήθηκε το Ταμείο Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας (ΤΑΔΥΜ) με πόρους της Περιφέρειας και Εθνικούς Πόρους για τη στήριξη των επιχειρηματικών επενδύσεων. Από το τομεακό ΕΠΑΝΕΚ ενισχύονται 175 επιχειρήσεις συνολικής δημόσιας δαπάνης 10,5 εκ. €. Στο πλαίσιο του Αναπτυξιακού Νόμου παρατηρείται μικρή συμμετοχή με αναμενόμενες 17 εντάξεις επιχειρήσεων συνολικού π/υ 21,5 εκ. €, που συμβάλλουν στη δημιουργία 36 θέσεων εργασίας.

Στις σημαντικότερες δυσκολίες για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας περιλαμβάνονται η γραφειοκρατία, η αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοδότηση, οι περιοριστικοί κανονισμοί εργασίας, το ανεπαρκώς εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό και η ατομία για καινοτομία.

Στην **ψηφιακή ανάπτυξη** προβλέπονται περισσότερες από 20 ψηφιακές υπηρεσίες και εφαρμογές ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ανάδειξης του πολιτισμού και βελτίωσης της τουριστικής κίνησης, ηλεκτρονικής παιδείας και ηλεκτρονικού περιεχομένου και υγείας - πρόνοιας και κοινωνικής ένταξης.

Στις **βασικές ανάγκες** περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών - δομών και των ερευνητικών σχεδίων των επιχειρήσεων με τα ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα,
- ⇒ Η ενίσχυση δράσεων προώθησης της μετάβασης σε ένα νέο παραγωγικό βιώσιμο περιβάλλον μέσα από ένα συνδυασμό επενδύσεων στη γνώση, στην ανάληψη και ανάδειξη ερευνητικών αποτελεσμάτων και ανάπτυξη καινοτομιών,
- ⇒ Η ενίσχυση των θερμοκοιτίδων, των συνεργατικών σχηματισμών και των δικτύων επιχειρήσεων
- ⇒ Η ενίσχυση στοχευμένων επιχειρηματικών υποδομών (ΒΙΠΕ, ΒΙΟΠΑ, Επιχειρηματικά Πάρκα, κ.α.) και του Περιφερειακού Μηχανισμού Υποστήριξης της ΕΤΑΚ,
- ⇒ Η ενίσχυση των υφιστάμενων και της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων με έμφαση στην ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και της καινοτομίας (περιβαλλοντικά φιλικές, ενεργειακά καθαρές, κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις),
- ⇒ Η στήριξη ανάπτυξης κατάλληλων χρηματοδοτικών μέσων για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας,
- ⇒ Η ενίσχυση της ανάπτυξης εφαρμογών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με στόχο την απρόσκοπτη και άμεση εξυπηρέτηση των πολιτών και με έμφαση στον πολιτισμό, τον τουρισμό, τη μάθηση, την κοινωνική ένταξη και την υγεία,
- ⇒ Η στήριξη της χρήσης των ΤΠΕ στις υπηρεσίες της Δημόσιας Ασφάλειας και της πολιτικής προστασίας,
- ⇒ Η ενίσχυση της ενσωμάτωσης των ψηφιακών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις (ψηφιακή επιχειρηματικότητα, παραγωγική διαδικασία, ηλεκτρονικό εμπόριο),

Στόχος Πολιτικής 2: Μια πιο Πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων

Κυρίαρχη είναι η θέση του τομέα της **ενέργειας** στην περιφερειακή οικονομία αλλά και η συμβολή του στη συνολική παραγωγή σε εθνικό επίπεδο. Η ΠΔΜ κατέχει τα κύρια αποθέματα εγχώριων στερεών καυσίμων και διαθέτει τη μεγαλύτερη εγκατεστημένη ισχύ μονάδων, σε σύγκριση με τις άλλες Περιφέρειες, όσον αφορά στο στόλο των θερμικών και υδροηλεκτρικών μονάδων. Το μεγάλο ποσοστό παραγωγής ενέργειας εντός της ΠΔΜ από τη χρήση στερεών καυσίμων αντικατοπτρίζεται και στα αυξημένα ποσοστά εκπομπών CO₂. Ταυτόχρονα η αναγκαιότητα της κλιμακούμενης μείωσης της χρήσης του λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή, όπως αυτή αποτυπώνεται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, δημιουργεί την άμεση ανάγκη αντίδρασης και ασφαλούς μετάβασης στη μεταλιγνιτική περίοδο με δράσεις μεταξύ των άλλων ανάπτυξης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών (όπως του H₂, κ.α.) για τη σταδιακή αντικατάσταση και αντιστάθμιση του ενεργειακού «κενού».

Στο πλαίσιο της 4^{ης} και 5^{ης} προγραμματικής περιόδου ενισχύθηκε σημαντικά ο στόχος της μείωσης της έκλυσης του CO₂ μέσα από τις δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας στα δημόσια και ιδιωτικά κτίρια, τις δράσεις παραγωγής ενέργειας με χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ενίσχυση των δικτύων τηλεθέρμανσης (Κοζάνη, Πτολεμαΐδα, Αμύνταιο, Φλώρινα), ενώ προβλέπεται και η δημιουργία πιλοτικών μονάδων παραγωγής ενέργειας με χρήση βιομάζας για την τηλεθέρμανση οικισμών, καθώς επίσης και η ανάπτυξη πιλοτικού σχεδίου δέσμευσης και αξιοποίησης του CO₂ των ατμοηλεκτρικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Συνολικά ενισχύεται η εξοικονόμηση ενέργειας σε περίπου 80 δημόσια κτίρια, όπου το μεγαλύτερο μέρος αφορά τις εγκαταστάσεις των σχολικών μονάδων, ενώ από το «Εξοικονομώ κατ' οίκον» ενισχύονται περίπου 4.200 νοικοκυριά.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Οι δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας στο σύνολο των δημοσίων κτιρίων και δημοσίων χώρων,
- ⇒ Η ενίσχυση του «εξοικονομώ κατ' οίκον» που εξακολουθεί να έχει ιδιαίτερα μεγάλη συμμετοχή και ζήτηση,
- ⇒ Η ενίσχυση δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας στις επιχειρήσεις,
- ⇒ Η ενίσχυση υποδομών τηλεθέρμανσης, των εναλλακτικών δυνατοτήτων λειτουργίας των συστημάτων τηλεθέρμανσης και της παραγωγής ενέργειας με χρήση ΑΠΕ,
- ⇒ Η στήριξη ανάπτυξης δράσεων παραγωγής ενέργειας με αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών (όπως του H₂, κ.α.),
- ⇒ Η ενίσχυση δράσεων ανάπτυξης έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο.

Στην **προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την πρόληψη κινδύνων** και την ανθεκτικότητα στις καταστροφές, υλοποιήθηκαν σημαντικές δράσεις αντιπλημμυρικής προστασίας και αντιμετώπισης πυρκαγιών. Ολοκληρώθηκε η εκπόνηση του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμυρών, καθώς επίσης και του Περιφερειακού Σχεδίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η κατασκευή έργων αντιπλημμυρικής προστασίας σε περιοχές όπου εμφανίζονται οι μεγαλύτερες απειλές (διευθέτηση ρεμάτων, αντιμετώπιση κατολισθήσεων, κ.α.).
- ⇒ Η ενίσχυση της πρόληψης, της αντιμετώπισης και της διαχείρισης των πυρκαγιών και άλλων φυσικών κινδύνων,
- ⇒ Η ενίσχυση δράσεων αντιπυρικής προστασίας, της Δημόσιας Ασφάλειας και της προστασίας της υγείας των πολιτών από φυσικές καταστροφές,
- ⇒ Η προώθηση δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και των φαινομένων των φυσικών κινδύνων.

Η **διαχείριση των απορριμμάτων** υλοποιείται σύμφωνα με το εγκεκριμένο Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων με φορέα Διαχείρισης τη ΔΙΑΔΥΜΑ ΑΕ, που αποτελεί το φορέα διαχείρισης του συνόλου των απορριμμάτων της Δυτικής Μακεδονίας. Με τη συγχρηματοδότηση της προηγούμενης και της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου έχουν καλυφθεί σημαντικές ανάγκες (εξοπλισμός απορριμματοφόρων, σταθμοί μεταφόρτωσης, περιφερειακό κέντρο ανακύκλωσης, διαχείριση βιοαποβλήτων, δημιουργία πράσινων σημείων, κ.α.).

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η προώθηση και επέκταση των δράσεων πρόληψης, ελαχιστοποίησης, διαλογής και ανακύκλωσης των απορριμμάτων,
- ⇒ Η ολοκλήρωση των δράσεων διαχείρισης των βιοαποβλήτων και των δημιουργίας πράσινων σημείων,
- ⇒ Η ολοκλήρωση των δράσεων διαχείρισης των εμπορικών, βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων.

Στη **διαχείριση των λυμάτων** την τρέχουσα προγραμματική περίοδο καλύπτονται με δίκτυα και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων (ΕΕΛ) οι οικισμοί Α-Β-Γ προτεραιότητας σύμφωνα με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ, δηλαδή όλοι οικισμοί με ισοδύναμο πληθυσμό >2.000 κατοίκους, που περιλαμβάνουν περίπου το 65% του πληθυσμού της Περιφέρειας.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η κάλυψη με δίκτυα και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων (ΕΕΛ) οικισμών ή συστάδων οικισμών για την προστασία ευαίσθητων αποδεκτών και ιδιαίτερα των λιμνών της Δυτικής Μακεδονίας,
- ⇒ Η ενίσχυση της διαχειριστικής ικανότητας των φορέων διαχείρισης λυμάτων για την αποτελεσματική συντήρηση και λειτουργία των ΕΕΛ,
- ⇒ Οι δράσεις επαναχρησιμοποίησης και αξιοποίησης των επεξεργασμένων λυμάτων.

Στη **διαχείριση των υδάτων** την τρέχουσα προγραμματική περίοδο προβλέπεται να καλυφθεί με δίκτυα και εγκαταστάσεις επεξεργασίας πόσιμου νερού περίπου το 86% του πληθυσμού της Περιφέρειας. Επίσης θα υλοποιηθούν και σημαντικές δράσεις προστασίας των πηγών υδροληψίας από υπόγεια και επιφανειακά υδατικά σώματα, δράσεις υλοποίησης Master Plan ύδρευσης και Σχεδίων Ασφάλειας Νερού κυρίως των μεγάλων αστικών οικισμών.

Ολοκληρώθηκε η κατάρτιση και η επικαιροποίηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η ολοκλήρωση και αναβάθμιση των υποδομών ύδρευσης (δίκτυα και εγκαταστάσεις επεξεργασίας πόσιμου νερού),
- ⇒ Η ενίσχυση των δράσεων τηλεμετρίας, ελέγχου διαρροών και παρακολούθησης των εγκαταστάσεων ύδρευσης,
- ⇒ Η ολοκλήρωση των δράσεων που αφορούν τα Master Plan ύδρευσης και τα Σχέδια Ασφάλειας Νερού,
- ⇒ Οι δράσεις των μέτρων του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας που αφορούν την προστασία, τη διαχείριση και τη βελτίωση της κατάστασης των υδατικών σωμάτων.

Στη **διαχείριση της βιοποικιλότητας** την τρέχουσα προγραμματική περίοδο προβλέπεται να καλυφθεί ένα μέρος των δράσεων προστασίας και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Έχει εκπονηθεί το Περιφερειακό Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα σε εναρμόνιση με το αντίστοιχο Εθνικό Σχέδιο Δράσης. Ολοκληρώθηκε το θεσμικό πλαίσιο και η συγκρότηση του συνόλου των Φορέων Διαχείρισης. Την τρέχουσα προγραμματική περίοδο προβλέπεται και η ολοκλήρωση των απαιτούμενων Διαχειριστικών Σχεδίων των Προστατευόμενων Περιοχών.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Οι δράσεις προστασίας, διαχείρισης και αξιοποίησης, γνώσης και ανάδειξης της αξίας της βιοποικιλότητας και των προστατευόμενων περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών NATURA 2000,
- ⇒ Η ενίσχυση της δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου συστήματος σχεδιασμού, διαχείρισης και παρακολούθησης του τομέα βιοποικιλότητας σε περιφερειακό επίπεδο.

Στον τομέα της **αστικής αναγέννησης** εξακολουθούν να υπάρχουν ανάγκες για τη βελτίωση των κοινόχρηστων χώρων, τη δημιουργία πράσινων υποδομών, τη μείωση της ρύπανσης και του θορύβου, καθώς επίσης και τη συστηματική παρακολούθηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Στη νέα προγραμματική περίοδο υπάρχει ανάγκη για τις δράσεις προώθησης της **μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία**, μέσα από την προώθηση της χρήσης των ανακυκλωμένων υλικών, τη στήριξη επιχειρήσεων που συμβάλλουν στην οικονομία χαμηλών εκπομπών CO₂ και στην ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή, καθώς επίσης και τη στήριξη των επιχειρήσεων για την εφαρμογή φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής και αποδοτικής χρήσης των πόρων.

Στόχος Πολιτικής 3: Μια πιο Διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων

Στη διάρκεια της προηγούμενης και της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στην ολοκλήρωση των κάθετων αξόνων της Εγνατίας οδού. Ολοκληρώθηκε ο κάθετος άξονας Κρυσταλλοπηγής – Καστοριάς – Σιάτιστας, ενώ ο κάθετος άξονας Νίκη Φλώρινας – Κοζάνη – όρια Νομού Λάρισας προβλέπεται να ξεκινήσει στην τρέχουσα περίοδο, και εκτιμάται ότι θα αποτελέσει μεταφερόμενο / τμηματοποιημένο έργο στη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027.

Υλοποιήθηκαν και προβλέπεται να υλοποιηθούν δράσεις διασύνδεσης αστικών περιοχών και περιοχών ιδιαίτερου ενδιαφέροντος με το ΔΕΔ-Μ. Υλοποιούνται και 2 δράσεις ενεργητικής ασφάλειας των μεταφορών.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η ολοκλήρωση του οδικού άξονα Ε65 και η σύνδεσή του με την Εγνατία,
- ⇒ Η ολοκλήρωση του κάθετου άξονα Νίκης Φλώρινας – Κοζάνη – όρια Νομού Λάρισας,
- ⇒ Η βελτίωση του ενδοπεριφερειακού δικτύου και η ενίσχυση των δράσεων συνδεσιμότητας του ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου με την Εγνατία και τους Κάθετους Άξονες,
- ⇒ Η ενίσχυση δράσεων βελτίωσης της ποιότητας των υπηρεσιών μετακίνησης προσώπων και μεταφοράς προϊόντων και η ενίσχυση της πολυτροπικότητας των μεταφορών,
- ⇒ Η βελτίωση της λειτουργίας των αεροδρομίων,
- ⇒ Η ανάπτυξη σιδηροδρομικού δικτύου σύνδεσης με τα εθνικά και ευρωπαϊκά εμπορικά κέντρα.

Στον τομέα της **ψηφιακής συνδεσιμότητας** αποτελεί βασική ανάγκη η ολοκλήρωση των υποδομών ευρυζωνικότητας (5G και Fiber to the Home – FTTH).

Στον τομέα της ανάπτυξης της **βιώσιμης κινητικότητας** οι βασικές ανάγκες περιλαμβάνουν την ενίσχυση δράσεων στο πλαίσιο των Σχεδίων Βιώσιμης Κινητικότητας των αστικών περιοχών και ενσωμάτωσης των ψηφιακών εφαρμογών στη διαχείριση των μεταφορών για την αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των μετακινήσεων.

Στόχος Πολιτικής 4: Μια πιο Κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

Στη διάρκεια των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στην ενίσχυση των **υποδομών εκπαίδευσης** σε όλες τις βαθμίδες. Στην Γ'θμια εκπαίδευση υλοποιείται το μεγάλο έργο της Πανεπιστημιούπολης Δυτικής Μακεδονίας, και προβλέπεται να αναβαθμιστούν και οι Σχολές του Πανεπιστημίου στη Φλώρινα. Επίσης χρηματοδοτήθηκε η προμήθεια σύγχρονου εξοπλισμού σχεδόν στο σύνολο των Σχολών του Πανεπιστημίου. Στη Σχολική Εκπαίδευση ενισχύθηκε η κατασκευή σχολικών εγκαταστάσεων και η προμήθεια σύγχρονου εξοπλισμού ΤΠΕ σε όλες τις βαθμίδες και για το σύνολο των σχολικών μονάδων.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η ολοκλήρωση των υποδομών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και ιδιαίτερα της Πανεπιστημιούπολης Δυτικής Μακεδονίας και του Εκπαιδευτικού Πάρκου Όρλιακα στα Γρεβενά,
- ⇒ Η ενίσχυση της βελτίωσης των σχολικών μονάδων με έμφαση στην ανάπτυξη σύγχρονων εγκαταστάσεων στην τεχνική εκπαίδευση και στην απόκτηση δημόσιων ιδιόκτητων νηπιαγωγείων.
- ⇒ Η ενίσχυση της βελτίωσης της λειτουργίας των ολοήμερων σχολικών μονάδων Α΄θμιας και Β΄θμιας Εκπαίδευσης.

Στον τομέα **υγείας και κοινωνικής φροντίδας** ενισχύθηκε η βελτίωση και η αναβάθμιση των υποδομών υγείας, πρόνοιας και κοινωνικών υποδομών με έμφαση στις ευάλωτες ομάδες. Ολοκληρώθηκε η επέκταση του Μποδοσάκειου Νοσοκομείου, η αναβάθμιση του Νοσοκομείου Καστοριάς και του Νοσοκομείου Φλώρινας και ενισχύθηκε σημαντικά η προμήθεια σύγχρονου ιατροτεχνολογικού και ξενοδοχειακού εξοπλισμού των μονάδων υγείας. Υλοποιείται έργο της κατασκευής του Κέντρου υγείας στη Σιάτιστα. Ενισχύθηκε η αναβάθμιση και κατασκευή υποδομών Κέντρων Δημέρευσης - Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες και Στέγης Υποστηριζόμενης Διαβίωσης Ατόμων με Νοητική Υστέρηση, καθώς και βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η ολοκλήρωση της ανάπτυξης σύγχρονων μονάδων υγείας και κοινωνικής φροντίδας (αναβάθμιση, επέκταση και συμπλήρωση υποδομών και εξοπλισμού).

Στον τομέα της **απασχόλησης** υλοποιούνται δράσεις κατάρτισης – συμβουλευτικής και πιστοποίησης περίπου 300 ανέργων στους τομείς έξυπνης εξειδίκευσης, καθώς επίσης και ενίσχυσης περίπου 30 ανέργων για τη δημιουργία επιχειρήσεων (αυταπασχόληση). Επιπλέον προβλέπεται η κατάρτιση – βελτίωση δεξιοτήτων περίπου 300 εργαζομένων στους τομείς έξυπνης εξειδίκευσης.

Από τομεακό ΕΠΑΝΕΚ υλοποιούνται δράσεις ενίσχυσης 142 ανέργων για την προώθηση της αυτοαπασχόλησης συνολικής δημόσιας δαπάνης 4,1 εκ. € και δράσεις ενίσχυσης 289 ανέργων συνολικής δημόσιας δαπάνης 1,6 εκ. € για την προώθηση σε νέες θέσεις εργασίας σε υφιστάμενες επιχειρήσεις.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

Η ολοκλήρωση της ανάπτυξης σύγχρονων μονάδων υγείας και κοινωνικής φροντίδας (αναβάθμιση, επέκταση και συμπλήρωση υποδομών και εξοπλισμού).

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η ενίσχυση της προώθησης των ανέργων στην απασχόληση μέσα από ολοκληρωμένες και στοχευμένες παρεμβάσεις,
- ⇒ Η ενίσχυση της προσαρμογής του ανθρώπινου δυναμικού στις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας, με έμφαση στην προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού του ενεργειακού τομέα,
- ⇒ Η αναβάθμιση του γνωστικού επιπέδου & η βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού με δράσεις δια βίου μάθησης,
- ⇒ Η διασύνδεση της γνώσης με την τοπική κοινωνία και οικονομία (αυτοδιοίκηση, Ανώτατη Εκπαίδευση, Επιχειρήσεις, φορείς ανάπτυξης),

Την τρέχουσα περίοδο υλοποιούνται σημαντικές δράσεις για την προώθηση της **κοινωνικής ένταξης**, την καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης και τη βελτίωση της απασχολισιμότητας. Υλοποιούνται οι δράσεις εναρμόνισης του οικογενειακού και επαγγελματικού βίου όπου ενισχύονται περίπου 6.000 ωφελούμενοι για την παραμονή ή την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Δημιουργήθηκαν και λειτουργούν 10 Κέντρα Κοινότητας για τη στήριξη ιδιαίτερα των ευάλωτων ομάδων και την προώθησή τους στην απασχόληση, εκ των οποίων στα 2 παρέχεται στήριξη των Ρομά στις περιοχές Εορδαίας και Φλώρινας. Στηρίζεται η λειτουργία των 3 Συμβουλευτικών Κέντρων (Καστοριάς, Κοζάνης και Φλώρινας) και μίας Δομής Φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας στην Κοζάνη. Στηρίζεται η λειτουργία 7 Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ) και 2 Κέντρων Δημέρευσης – Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με Αναπηρίες (ΚΔΗΦ/ΑΜΕΑ). Προβλέπεται και η στήριξη 4 Τοπικών Μονάδων Υγείας (ΤοΜΥ) και των δομών παροχής υπηρεσιών σε άτομα με εξαρτήσεις. Επίσης προβλέπεται και η στήριξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Επιπλέον υποστηρίχθηκε και η δημιουργία και λειτουργία του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης.

Από το ΕΠΑΝΑΔΔΒΜ στηρίζονται οι δράσεις πρόληψης και μείωσης της σχολικής διαρροής, καθώς επίσης και της στήριξης των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η στήριξη της δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου δικτύου υποδομών και δομών στήριξης της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης και προώθησης στην απασχόληση,
- ⇒ Η ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας, ιδιαίτερα στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων χωρικών παρεμβάσεων,
- ⇒ Η πρόληψη και μείωση της σχολικής διαρροής μέσω της ενίσχυσης της λειτουργίας των ολοήμερων Γυμνασίων, των Γυμνασίων Δεύτερης Ευκαιρίας και τη δημιουργία Λυκείων Δεύτερης Ευκαιρίας.
- ⇒ Η προώθηση της δια βίου μάθησης και η διεύρυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση στις ευάλωτες ομάδες.
- ⇒ Η δημιουργία συνθηκών βελτίωσης της απασχολισιμότητας για τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού και των ατόμων που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια.
- ⇒ Η προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- ⇒ Η ενίσχυση της κινητοποίησης των τοπικών παραγόντων στην ενίσχυση της απασχόλησης με την ανάπτυξη τοπικών συνεργασιών.
- ⇒ Ο εντοπισμός και η καταπολέμηση των άμεσων, έμμεσων και πολλαπλών διακρίσεων και εμποδίων λόγω αναπηρίας ή ψυχικής ασθένειας.
- ⇒ Η βελτίωση προσβασιμότητας και συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων στα αγαθά της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας.

Στόχος Πολιτικής 5: Μια Ευρώπη πιο κοντά στους Πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών

Στο πλαίσιο της **Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης (ΟΧΑ)** στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο περιλαμβάνεται η υλοποίηση 5 Επιχειρησιακών Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (**ΒΑΑ**) συνολικού προϋπολογισμού 41,6 εκ. € και μίας Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (**ΟΧΕ**) Αξιοποίησης των Λιμνών της Δυτικής Μακεδονίας, προϋπολογισμού 36,6 εκ. €.

Μέσα από τα Επιχειρησιακά Σχέδια ΒΑΑ προβλέπεται σε συγκεκριμένες περιοχές παρέμβασης:

- α) η αποκατάσταση του οικονομικού τους ιστού και η λειτουργία τους ως μοχλών ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής,
- β) η αντιστροφή της κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ιδίως των περιοχών συγκέντρωσης μειονεκτικών κοινωνικών ομάδων, υποβαθμισμένων εμπορικών κέντρων και εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών/ βιοτεχνικών/ επαγγελματικών ζωνών,
- γ) η άμεση αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης μέσω της αναζωογόνησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και ανασυγκρότηση των κοινωνικών υποδομών και
- δ) η προώθηση της σύνδεσης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στο αστικό περιβάλλον.

Με την ΟΧΕ αξιοποίησης των λιμνών, επιδιώκεται η μετατροπή των λιμναίων συστημάτων σε τόπους βιώσιμης και ενδογενούς ανάπτυξης μέσα από 3 βασικούς άξονες:

- A) Διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος.
- B) Ενίσχυση της παραγωγικής βάσης των λιμναίων περιοχών μέσω της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών.
- Γ) Βελτίωση διασύνδεσης, πρόσβασης και οργάνωσης υποδομών και υπηρεσιών

Στο πλαίσιο της νέας Προγραμματικής Περιόδου στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνονται:

- ⇒ Η ενίσχυση του σχεδιασμού και της εφαρμογής των επιχειρησιακών σχεδίων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ, ΟΧΕ, ΤΑΠΤΟΚ) σε επιλεγμένες περιοχές παρέμβασης αστικών περιοχών, χωρικών ενοτήτων και θεματικών παρεμβάσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στη στήριξη της μετάβασης των ενεργειακών περιοχών στη μεταλιγνιτική περίοδο. Ενδεικτικά αναφέρονται τα Επιχειρησιακά Σχέδια ΒΑΑ των Αστικών Περιοχών, της ΟΧΕ αξιοποίησης των λιμνών, της ΟΧΕ Μετάβασης των Ενεργειακών Περιοχών στη Μεταλιγνιτική Περίοδο, της ΟΧΕ ανάπτυξης του Γεωπάρκου Γρεβενών – Κοζάνης, της ΟΧΕ Μετατροπής των Πρεσπών σε Πράσινη Κιβωτό, κ.α.

Στους τομείς του **πολιτισμού και του τουρισμού** προβλέπεται να υλοποιηθούν περισσότερες από 20 παρεμβάσεις αξιοποίησης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, με έμφαση στην περιοχή παρέμβασης της ΟΧΕ αξιοποίησης των λιμνών. Επίσης προβλέπεται η δημιουργία μίας δομής ολοκληρωμένης διαχείρισης και παρακολούθησης της τουριστικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου εκπονήθηκε και το Σχέδιο Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης της Δυτικής Μακεδονίας, που περιλαμβάνει ένα σύνολο στοχευμένων δράσεων δημιουργίας ολοκληρωμένων και στοχευμένων πακέτων προορισμού για την ανάπτυξη του τουρισμού.

Στις βασικές ανάγκες περιλαμβάνεται:

- ⇒ Η στήριξη των δράσεων του Σχεδίου Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης για τη στοχευμένη αξιοποίηση και δημιουργία ολοκληρωμένων πακέτων προορισμού με την αξιοποίηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς της Δυτικής Μακεδονίας.

2. Βασικά Προβλήματα, Εμπόδια ή/και Αστοχίες που Αναδείχθηκαν κατά την Υλοποίηση των Στόχων και Προτεραιοτήτων Στρατηγικής ανά Τομέα Πολιτικής

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας 2014-2020 παρατηρήθηκαν διάφοροι παράγοντες που επηρέασαν αρνητικά την πρόοδο υλοποίησης και τις επιδόσεις του Προγράμματος.

Στους σημαντικότερους εξωγενείς παράγοντες, περιλαμβάνονται:

- Οι καθυστερήσεις λόγω ολοκλήρωσης των αιρεσιμοτήτων με ευθύνη των αρμόδιων κεντρικών αρχών,
- Οι καθυστέρηση στη διαδικασία επιλογής Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης (ΕΦΔ) για τις δράσεις που αφορούν σε κρατικές ενισχύσεις,
- Τα προβλήματα στη λειτουργία και αναπροσαρμογή του Πληροφοριακού Συστήματος Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ) που επηρεάζουν την υλοποίηση των δράσεων επιχειρηματικότητας, συμπεριλαμβανομένων και των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3),
- Η καθυστέρηση στην αποσαφήνιση των όρων και προϋποθέσεων συμμετοχής των Περιφερειών στα νέα Χρηματοδοτικά Εργαλεία - Ταμεία (Ταμείο Επιχειρηματικότητας II (ΤΕΠΙΧ), Ταμείο Χαρτοφυλακίου Επιχειρηματικών Συμμετοχών (Equifund), Ταμείο Υποδομών, κ.λπ.),
- Η καθυστέρηση έγκρισης του νέου Κανονισμού Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων (ΚΕΝΑΚ) (ΦΕΚ/Β/2367/12-07-2017) και των λεπτομερειών εφαρμογής,
- Οι καθυστερήσεις λόγω τροποποίησης του θεσμικού πλαισίου δημοσίων συμβάσεων και εξειδίκευσης των λεπτομερειών εφαρμογής (Ν.4412/2016 για τις Δημόσιες Συμβάσεις).
- Οι καθυστερήσεις στην εξειδίκευση πολιτικών από κεντρικούς φορείς και των λεπτομερειών εφαρμογής των δράσεων (Εθνική Ψηφιακή Πολιτική, Πολιτική Τομέα Υγείας, Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ΚΑΛΟ), κ.α.).
- Η αδυναμία ωρίμανσης έργων από μέρους των Δικαιούχων, που οφείλεται κυρίως σε έλλειψη οικονομικών πόρων, σε έλλειψη προσωπικού και στις χρονοβόρες διαδικασίες του θεσμικού πλαισίου ανάθεσης και εκπόνησης μελετών.
- Η αδυναμία του χρηματοπιστωτικού συστήματος να στηρίζει αποτελεσματικά τις παραγωγικές επενδύσεις.

Η Διαχειριστική Αρχή σε συνεργασία αφενός με την Εθνική Αρχή Συντονισμού (ΕΑΣ) και τις Κεντρικές Αρχές και αφετέρου με τους δικαιούχους καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια τόσο για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ενεργοποίησης των δράσεων όσο και για την επιτάχυνση υλοποίησης των πράξεων και την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος.

Ειδικότερα εφαρμόζει σε συστηματική βάση τη συνεχή παρακολούθηση των πράξεων μέσα από το Σχέδιο Δράσης σε συνεργασία με την ΕΥΣΕ, πραγματοποιεί συνεχείς τεχνικές συσκέψεις με τους δικαιούχους για την επιτάχυνση της υλοποίησης των πράξεων, παρέχει συνεχή υποστήριξη στους δικαιούχους για την αντιμετώπιση διαφόρων προβλημάτων. Παρακολουθεί συστηματικά την πρόοδο των διαφόρων παραμέτρων (οικονομικό αντικείμενο, δείκτες, κανόνας ν+3, κ.α.).

Στο στάδιο της υλοποίησης των πράξεων δεν παρατηρούνται σημαντικά προβλήματα. Σημαντικό εργαλείο αποτελεί το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου που προσδιορίζει με λεπτομέρειες τις διαδικασίες εφαρμογής και τις απαιτούμενες ενέργειες. Τα προβλήματα και οι δυσκολίες που εμφανίζονται αντιμετωπίζονται άμεσα σε συνεργασία με τους δικαιούχους και αρμόδιες περιφερειακές και εθνικές αρχές.

Στη διάρκεια της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου παρατηρήθηκαν τα παρακάτω σημαντικά ζητήματα:

- ♦ η καθυστέρηση στην εφαρμογή του Ν. 4412/2016 «Προγραμματισμός, ανάθεση, σύναψη και εκτέλεση Δημοσίων Συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών». Στη διάρκεια του έτους παρατηρήθηκαν νέες προσαρμογές της νομοθεσίας δημοσίων συμβάσεων, οι οποίες επέφεραν πρόσθετη καθυστέρηση στα χρονοδιαγράμματα ανάθεσης των έργων. Παρά ταύτα ενεργοποιήθηκαν ανενεργές διατάξεις (π.χ. ενεργοποίηση διαδικασιών δημοπράτησης έργων με το σύστημα Μελέτη-Κατασκευή που αφορά και σε έργα Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων), ενώ και η προσαρμογή από την πλευρά των δικαιούχων ήταν ικανοποιητική, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση του ποσοστού νομικών δεσμεύσεων του Προγράμματος.
- ♦ τα μεγάλα ποσοστά εκπτώσεων, άνω του 60% που εκτιμάται ότι θα δημιουργήσουν σημαντικά προβλήματα μέχρι την ολοκλήρωση του Προγράμματος. Ως αποτέλεσμα των υψηλών ποσοστών εκπτώσεων, προκύπτει η ανάγκη αύξησης της υπερδέσμευσης σε επίπεδο πρόσκλησης έως 50%.
- ♦ Η ελλιπής στελέχωση των υπηρεσιών των Δικαιούχων που δυσχεραίνει την έγκαιρη και αποτελεσματική υλοποίηση των έργων.

Κατά την υλοποίηση του προγράμματος επιτόπιων επαληθεύσεων δεν υπήρξαν διαπιστώσεις συστημικού χαρακτήρα σφαλμάτων, ούτε εντοπίστηκαν σημαντικά προβλήματα. Για όλες τις επιμέρους συστάσεις, η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ακολουθεί και ολοκληρώνει πλήρως τις διαδικασίες τεκμηρίωσης και εφαρμογής των προβλεπόμενων μέτρων με σκοπό τη συμμόρφωση των δικαιούχων προς όλες τις διατυπωμένες συστάσεις.

Από τα στοιχεία των ελέγχων προκύπτουν συστάσεις κυρίως διοικητικού χαρακτήρα (ελλείψεις φακέλων, τήρηση προβλεπόμενων διαδικασιών κλπ), ενώ σε ελάχιστο αριθμό πράξεων διαπιστώθηκαν σφάλματα που οδήγησαν σε έκδοση αποφάσεων δημοσιονομικών διορθώσεων χαμηλού προϋπ/σμού. Οι συστάσεις παρακολουθούνται ως προς την υλοποίησή τους συστηματικά σε εφαρμογή της διαδικασίας ΔΙΙ_8 του ΣΔΕ συγχρηματοδοτούμενων πράξεων. Προς τούτο, τηρείται ειδική βάση δεδομένων όπου καταχωρούνται και παρακολουθούνται τα ευρήματα και οι συστάσεις τόσο των επιτόπιων επαληθεύσεων της Διαχειριστικής Αρχής, όσο και των λοιπών ελεγκτικών οργάνων.

Η επάρκεια των δικαιούχων ελέγχεται κατά το στάδιο της ένταξης των πράξεων και όπου δεν υπάρχει καλύπτεται μέσω προγραμματικών συμβάσεων με άλλους φορείς.

Πραγματοποιούνται σε συνεχή βάση ενημερωτικές συναντήσεις σε όλες τις χωρικές ενότητες της ΠΔΜ με αντικείμενο την ενημέρωση για το ΕΣΠΑ 2014-20, το ΣΔΕ, τις λεπτομέρειες των προσκλήσεων, το ΟΠΣ, τα τεχνικά δελτία και άλλα θέματα υλοποίησης των πράξεων.

Επίσης προωθούνται ενέργειες εκπαίδευσης και κατάρτισης από την ΕΑΣ σε συνεργασία με τη ΜΟΔ ΑΕ σε ειδικά σε θέματα κρατικών ενισχύσεων, χρηματοοικονομικών αναλύσεων, δημοσίων συμβάσεων, του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ) αλλά και του Πληροφοριακού Συστήματος Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ), που συμβάλλουν στην αποτελεσματική υλοποίηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Όσον αφορά την εφαρμογή του περιφερειακού σχεδίου **στρατηγικής της έξυπνης εξειδίκευσης (RIS³)** στα σημαντικότερα προβλήματα περιλαμβάνονται:

- Οι καθυστερήσεις εξωγενούς προέλευσης όπως αναφέρθηκαν προηγουμένως (ολοκλήρωση σχετικών αιρεσιμοτήτων, επιλογή ΕΦΔ, προβλήματα ΠΣΚΕ).
- Η δυσκολία δημιουργίας ενός περιφερειακού δυναμικού μηχανισμού που θα αποτελεί το συνδετήριο κρίκο μεταξύ του επιχειρηματικού κόσμου και της έρευνας και που θα επιτρέπει τη διασύνδεση και το συντονισμό όλων των φορέων διακυβέρνησης της RIS3 στη λήψη αποφάσεων.

- Οι δυσκολίες δημιουργίας και η αδυναμία αποτελεσματικής λειτουργίας του Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ) κατά τα πρότυπα ενός think tank.

Όσον αφορά το σχεδιασμό και την εφαρμογή των Επιχειρησιακών Σχεδίων **ΒΑΑ και ΟΧΕ** στα σημαντικότερα προβλήματα περιλαμβάνονται:

Η αδυναμία των αστικών αρχών να αναλάβουν πλήρη διαχείριση των σχετικών εκχωρήσεων,

Οι δυσκολίες ωρίμανσης των έργων ταυτόχρονα με την υλοποίηση των ενταγμένων έργων σε άλλους Άξονες ή άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα,

Η ελλιπής στελέχωση των δικαιούχων.

Στα μέτρα αντιμετώπισης των παραπάνω προβλημάτων περιλαμβάνονται:

Η συστηματική παρακολούθηση της πορείας εφαρμογής των Επιχειρησιακών Σχεδίων και η προώθηση των απαιτούμενων ενεργειών,

Η παροχή συμβουλών υποστήριξης των δικαιούχων μέσω της τεχνικής βοήθειας,

Η υποστήριξη των δικαιούχων μέσω των στελεχών της ΜΟΔ ΑΕ,

Η δυνατότητα χρηματοδότησης των απαιτούμενων μελετών των έργων από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, ως υποέργα των αντίστοιχων πράξεων.

Συμπερασματικά στη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη μέριμνα:

- ⇒ για την ενίσχυση της επάρκειας και των ικανοτήτων των Δικαιούχων με κατάλληλα εκπαιδευμένο στελεχιακό δυναμικό,
- ⇒ για την εξαίρεση των Δικαιούχων των συγχρηματοδοτούμενων έργων από τις περιοριστικές διατάξεις των προσλήψεων προσωπικού,
- ⇒ για την έγκαιρη ωρίμανση των έργων,
- ⇒ για την εξέταση της δυνατότητας επέκτασης της υλοποίησης των έργων με το σύστημα μελέτης – κατασκευής και σε άλλες κατηγορίες έργων,
- ⇒ για την απόκτηση ενός σταθερού, απλοποιημένου και ευέλικτου συστήματος παραγωγής έργων.
- ⇒ για την έγκαιρη ανταπόκριση των αρμόδιων αρχών στο σχεδιασμό και την εξειδίκευση των πολιτικών και των σχεδίων δράσης του τομέα τους, ιδιαίτερα στο πλαίσιο των απαιτήσεων των αναγκαίων όρων (Enabling Conditions) της νέας Προγραμματικής Περιόδου.

3. Κύριες Στρατηγικές Επιλογές της Περιφέρειας και Ιεράρχησή τους

Είναι πλέον ευρέως αποδεκτό ότι η κρίση που βίωσε η Ελλάδα και κατ' επέκταση η Ελληνική Περιφέρεια δεν ήταν μόνο δημοσιονομική αλλά κοινωνική και αναπτυξιακή. Η κρίση αυτή έχει τις ρίζες της στο αδιέξοδο που προκάλεσε το παραγωγικό μοντέλο που κυριάρχησε στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες. Δηλαδή, ενός εσωστρεφούς μοντέλου ανάπτυξης, που βασίστηκε στην εγχώρια κατανάλωση και το φθηνό δανεισμό, το οποίο δεν επέτρεψε στην ελληνική οικονομία να παρακολουθήσει τις παγκόσμιες εξελίξεις.

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (ΠΔΜ) εισέρχεται στη Νέα Προγραμματική Περίοδο ως μια περιφέρεια που **αφενός** εξέρχεται της οικονομικής (και κοινωνικής) κρίσης **αφετέρου** που «πλήττεται», άμεσα, από τις συνέπειες της ευρωπαϊκής στρατηγικής για «*μετάβαση στην Καθαρή Ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους πολίτες*». «Πλήττεται» διότι η εφαρμογή της συγκεκριμένης πολιτικής ανάγει το ζήτημα για την ΠΔΜ από **απλή μετάβαση στην Καθαρή Ενέργεια σε υποχρέωση μετάβασης της περιφερειακής οικονομίας προς ένα νέο παραγωγικό και αναπτυξιακό μοντέλο, λόγω της ιδιαίτερα υψηλής εξάρτησης της περιφέρειας από την ενέργεια.**

Υπό το πρίσμα της βίαιης μετάβασης σε ένα νέο περιβάλλον, η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας καλείται να διαμορφώσει ένα νέο πλαίσιο στρατηγικής όπου η ισχυρή οικονομική βάση και η βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να επέχουν υψηλή θέση στην αναπτυξιακή της ατζέντα.

Συνοπλοποιώντας ότι, η ΕΕ απαιτεί νέα ολοκληρωμένα, φιλόδοξα αναπτυξιακά προγράμματα που θα αντιμετωπίζουν με αποτελεσματικότητα, τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητάς τόσο των ΚΜ όσο και των περιφερειών στις παγκόσμιες αγορές, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι βιώσιμη τόσο από περιβαλλοντική όσο και από κοινωνική άποψη, το νέο αναπτυξιακό όραμα της περιφέρειας θα πρέπει να εστιάζει στη **διαμόρφωση ενός νέου, ενισχυμένου και διακριτού ρόλου της Δυτικής Μακεδονίας στο ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον με όρους βιώσιμης ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας όπου αναπτυξιακές πρωτοβουλίες για τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης και ποιοτικού περιβάλλοντος καθώς επίσης και για τη διατήρηση της συνοχής και ενός συμπαγούς κοινωνικού μοντέλου** θα έχουν κυρίαρχη θέση.

Στόχος Πολιτικής 1: Μια Εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού

Επιχειρηματικότητα – ΕΤΑΚ

Τα τελευταία χρόνια, αποδεικνύεται ότι οι πολιτικές που συμβάλλουν πραγματικά στην αύξηση της παραγωγικότητας πρέπει να υποστηρίζονται από τη γνώση, την έρευνα και την καινοτομία. Το εύρος της εφαρμογής της καινοτομίας που βασίζεται στη γνώση θα καθορίσει όλο και περισσότερο την επιτυχία στη δημιουργία οικονομικής αξίας, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τις θέσεις εργασίας.

Οι νέες τεχνολογίες και ειδικότερα η καινοτόμος χρήση τεχνολογιών, η καλύτερη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και η επιτάχυνση της πρόσληψής τους στην αγορά είναι καθοριστικής σημασίας. Με τη σειρά του, αυτό απαιτεί στρατηγική εστίαση σε νέες δεξιότητες, συστήματα συνεχούς μάθησης και εκπαίδευσης.

Με βάση τα παραπάνω, είναι εξαιρετικά σημαντικό για την ΠΔΜ, η περιβαλλοντική βιωσιμότητα και η ανταγωνιστικότητα να συμβαδίζουν στο μέλλον. Η ΠΔΜ οφείλει να επιδιώξει τη μετατροπή σε μια οικονομία ουδέτερης του κλίματος, για την επίτευξη των στόχων για το κλίμα και την ενέργεια του 2030.

Επίσης, η ΠΔΜ με στοχευόμενες πολιτικές θα πρέπει να διευκολύνει αυτή τη δίκαιη μετάβαση, βελτιώνοντας παράλληλα την ανταγωνιστικότητά της και αποφεύγοντας περιβαλλοντικά «λάθη», ιδίως μέσω της στήριξης και της κινητοποίησης των επενδύσεων και της καινοτομίας στις τεχνολογίες που προάγουν την ουδετερότητα του κλίματος.

Δεδομένου ότι η έρευνα και η καινοτομία είναι βασικοί κινητήριες μοχλοί για την αύξηση της παραγωγικότητας και την επίτευξη με δίκαιο τρόπο στην οικονομία που είναι ουδέτερη για το κλίμα, χρειάζονται πρόσθετες επενδύσεις στην έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία.

Στοχεύοντας στα παραπάνω, η Δυτική Μακεδονία θα επιτύχει τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της εκσυγχρονίζοντας και διευρύνοντας την παραγωγική βάση και τη δομή της, με παράλληλη προώθηση της (περιβαλλοντικής) Καινοτομίας, που θα ισχυροποιούν την ίδια την Περιφέρεια απέναντι σε υφέσεις και διαρθρωτικές μεταβολές και θα δημιουργούν νέες και βιώσιμες θέσεις απασχόλησης.

Ειδικόί Στόχοι

- i. Ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών
- ii. Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις
- iii. Ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ
- iv. Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα

Οι βασικές προτεραιότητες της ΠΔΜ είναι :

- ⇒ Η προώθηση της μετάβασης, υπό την «καθοδήγηση» της καινοτομίας και ενός φιλόδοξου συνδυασμού πολιτικών & παρεμβάσεων που δίνουν έμφαση στις επενδύσεις στη γνώση, στην ανάληψη και ανάδειξη ερευνητικών αποτελεσμάτων και στην ανάπτυξη καινοτομιών, σε ένα νέο παραγωγικό μοντέλο με αποδεδειγμένες λύσεις για βιώσιμη ανάπτυξη.
- ⇒ Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας της περιφέρειας μέσω της επένδυσης στην εκπαίδευση, τη συνεχή εκμάθηση, την επανακατάρτιση, την αναβάθμιση και τις νέες δεξιότητες που απαιτούνται σε έναν ψηφιακό κόσμο, στον βιομηχανικό μετασχηματισμό (που θα βιώσει η ΠΔΜ) και στη μετάβαση σε μια οικονομία που δεν υπόκειται στο κλίμα.
- ⇒ Η επίτευξη δίκαιης μετάβασης σε βιομηχανίες, τομείς παραγωγής και υπηρεσιών που είναι ουδέτερες για το κλίμα και η ανάπτυξη ισχυρών, βιώσιμων και ανταγωνιστικών επιχειρηματικών αλυσίδων αξίας. Η δημιουργία ενός επιχειρηματικού περιβάλλοντος που θα τονώνει την καινοτομία και την αφομοίωση της τεχνολογίας για τη δημιουργία μιας αγοράς επιχειρηματικών μοντέλων κυκλικής οικονομίας.
- ⇒ Είναι εξαιρετικά σημαντικό να υποστηριχθεί η δημιουργία και η ανάπτυξη στρατηγικών αλυσίδων αξίας και η σύνδεσή τους με παγκόσμια δίκτυα δημιουργίας αξίας. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην εξεύρεση των μέσων που θα εξασφαλίσουν ότι οι ΜΜΕ, είναι ικανές να δημιουργήσουν κοινές στρατηγικές αλυσίδες αξίας. Η Ευρώπη ως επιχειρηματικό περιβάλλον θα πρέπει να εξασφαλίσει τις δυνατότητες των επιχειρήσεων να μεγεθύνουν και να μεγιστοποιούν τη δημιουργία αξίας και το ρόλο τους στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας, οι οποίες καλύπτουν το σύνολο των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την παροχή ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας.
- ⇒ Η περαιτέρω ενίσχυση των δομών-υποδομών ΕΤΑΚ, η ενίσχυση επιχειρηματικών επενδύσεων στην ΕΤΑΚ, & η προώθηση των συνεργασιών μεταξύ Ερευνητικών Κέντρων (Πανεπιστήμιο, ΕΚΕΤΑ-ΙΔΕΠ) και η διασύνδεσή τους με τις επιχειρήσεις (με έμφαση σε τομείς της Έξυπνης Εξειδίκευσης).

- ⇒ Η ενίσχυση του θεσμού των θερμοκοιτίδων και των δικτύων (networks) και συνεργατικών σχηματισμών (clusters), η ενίσχυση συγκεκριμένων επιχειρηματικών υποδομών (ΒΙΠΕ, ΒΙΟΠΑ, κ.α.) που προσδίδουν υψηλή προστιθέμενη αξία στην επιχειρηματικότητα της περιφέρειας και η ενίσχυση του θεσμού του μόνιμου Περιφερειακού μηχανισμού υποστήριξης Καινοτομίας / Έρευνας & Τεχνολογικής Ανάπτυξης.
- ⇒ Η ενίσχυση, μέσω οργανώσεων υποστήριξης επιχειρήσεων (π.χ. συνεργατικοί σχηματισμοί (clusters), ψηφιακοί κόμβοι καινοτομίας), της προοπτικής των ΜΜΕ να διευρυνθούν και να εξελιχθούν, καθώς και η ενίσχυση της πρόσβασής τους στη χρηματοδότηση με την ανάπτυξη κατάλληλων νέων χρηματοδοτικών μέσων για την υποστήριξη τους.
- ⇒ Η δημιουργία του καλύτερου δυνατού οικοσυστήματος για την άνθηση δραστηριοτήτων καινοτομίας, αξιοποιώντας πλήρως την πολιτική πνευματικής ιδιοκτησίας (IP). Οι συνεχείς επενδύσεις σε ανοικτά πρότυπα είναι απαραίτητες για τη δημιουργία παγκόσμιων αξιακών αλυσίδων προσβάσιμων για όλους, ιδίως για να μπορέσουν οι ΜΜΕ να συμμετάσχουν στη δημιουργία αξίας και να διατηρήσουν μια ανταγωνιστική θέση στις αγορές.

Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Σε μια περίοδο ισχυρού παγκόσμιου ανταγωνισμού, είναι σημαντικό η ΠΔΜ να αγκαλιάσει τον επιταχυνόμενο ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας και της κοινωνίας της, η οποία προσφέρει νέες ευκαιρίες και δημιουργεί νέες προκλήσεις, και να καταστεί σημαντικός ανταγωνιστής στην ψηφιακή οικονομία και στην αναδυόμενη και ελκυστική αγορά της ψηφιοποίησης και των ψηφιακών υπηρεσιών.

Ως εκ τούτου, απαιτείται μια συνεκτική ψηφιακή πολιτική, η οποία θα επιτρέψει την υιοθέτηση της καινοτομίας και των βασικών τεχνολογιών, ώστε οι επιχειρήσεις να αναπτυχθούν και να είναι ανταγωνιστικές παγκοσμίως.

Ένα από τα βασικά στοιχεία στο μέλλον θα είναι η εμπιστοσύνη των ανθρώπων στις ψηφιακές πλατφόρμες και η ασφάλεια των δεδομένων τους. Η βελτίωση της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο είναι ένα κρίσιμο στοιχείο για την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων και των πολιτών στις ψηφιακές λύσεις.

Οι βασικές προτεραιότητες της ΠΔΜ είναι :

- ⇒ Η ανάπτυξη, προώθηση και εφαρμογή πτυχών της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και η παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις με έμφαση στην επιχειρηματικότητα, στον πολιτισμό, τη μάθηση, την κοινωνική ένταξη και την υγεία.
- ⇒ Η προώθηση της χρήσης ΤΠΕ στις υπηρεσίες της Δημόσιας Ασφάλειας, της πολιτικής προστασίας και των μεταφορών.
- ⇒ Η ενθάρρυνση των πολιτών να εμπιστεύονται την ψηφιοποιημένη κοινωνία προσφέροντας λύσεις σε τομείς όπως η διαφάνεια και η διαχείριση των δεδομένων με επίκεντρο τον άνθρωπο, υποστηριζόμενη από την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού για την προστασία των γενικών δεδομένων.
- ⇒ Η ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων σε σχέση με το ηλεκτρονικό εμπόριο και την ψηφιακή επιχειρηματικότητα και η προώθηση της χρήσης ψηφιακών εργαλείων κατά την παραγωγική διαδικασία.

Στόχος Πολιτικής 2: Μια πιο Πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων

Η μετάβαση προς μια πράσινη, «καθαρή» οικονομία απετέλεσε έναν εκ των δυο πυλώνων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» προς την επίτευξη της Διατηρήσιμης Ανάπτυξης και προωθήθηκε με την εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους» με στόχο να αποσυνδεθεί η οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση των πόρων, να περιοριστεί η έκλυση CO₂, να αυξηθεί η χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και να προωθηθεί η ενεργειακή απόδοση σε μεταφορές και κτίρια.

Εκτός των παραπάνω, η ΠΔΜ οφείλει να εστιάσει σε πολιτικές και παρεμβάσεις που θα αντιμετωπίσουν το ενεργειακό και το περιβαλλοντικό «κενό» που θα δημιουργηθεί με τη σταδιακή παύση της λιγνιτικής παραγωγής στα επόμενα χρόνια, μειώνοντας δραματικά, την (άμεση) επίδραση του τομέα της ενέργειας στην περιφερειακή οικονομία.

Επομένως, η περιφέρεια λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της σχέσης της με τις δραστηριότητες εξόρυξης λιγνίτη και της απορρέουσας ανάγκης για σταδιακή μείωση της χρήσης ορυκτών καυσίμων, οφείλει να προωθήσει περιβαλλοντικά φιλικές επενδύσεις δίνοντας παράλληλα, έμφαση στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και της εξοικονόμησης ενέργειας σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας (Δημόσια Διοίκηση, επιχειρήσεις, πολίτες).

Οι όποιες επιλεγμένες αναπτυξιακές παρεμβάσεις θα στοχεύουν στην προώθηση μιας φιλικής προς το περιβάλλον, ανταγωνιστικής οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις της ΠΔΜ σε σχέση με την προστασία και ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και την ικανοποίηση του Ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κεκτημένου.

Επίσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα θα επηρεάσει όλες τις ΜΜΕ και απαιτεί σημαντική αναδιοργάνωση. Είναι ζωτικής σημασίας να διασφαλιστεί ότι η μετάβαση και η αναδιοργάνωση που απαιτούνται πραγματοποιούνται με δίκαιο τρόπο. Υπάρχει ένα ταχέως αναπτυσσόμενο δυναμικό για κυκλικές και φιλικές προς το κλίμα λύσεις. Οι κυκλικές λύσεις μπορούν να βελτιώσουν την ενεργειακή και υλική αποδοτικότητα των βιομηχανικών διαδικασιών και των αλυσίδων αξίας.

Επιπλέον θα πρέπει να προωθηθούν η ανάπτυξη και η υιοθέτηση βασικών τεχνολογιών και υπηρεσιών, προκειμένου να μπορέσει η περιφέρεια να εκμεταλλευτεί την ανταγωνιστική της θέση σε πράσινες λύσεις.

Η αναμενόμενη επιδείνωση λόγω της κλιματικής αλλαγής αποτελεί απειλή για το υδάτινο και φυσικό περιβάλλον της ΠΔΜ και δύναται να προκαλέσει αυξημένες περιβαλλοντικές καταστροφές όπως πυρκαγιές σε δασικές και αγροτικές περιοχές ή πλημμύρες σε δομημένες περιοχές και περιοχές σε γειτνίαση με υδατορρέματα με δυσμενείς επιπτώσεις στις οικονομικές δραστηριότητες και στην υγεία των πολιτών των απειλούμενων περιοχών.

Ειδικοί Στόχοι

- i. Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης
- ii. Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας
- iii. Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο

- iv. Προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης των κινδύνων και της ανθεκτικότητας στις καταστροφές
- v. Προαγωγή της βιώσιμης διαχείρισης του νερού
- vi. Προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία
- vii. Ενίσχυση της βιοποικιλότητας, των πράσινων υποδομών στο αστικό περιβάλλον και τη μείωση της ρύπανσης

Οι βασικές προτεραιότητες της ΠΔΜ είναι:

- ⇒ Η μείωση των εκπομπών CO₂ μέσω της προώθησης της καθαρής παραγωγής ενέργειας, της αξιοποίησης σύγχρονων τεχνολογικών εφαρμογών και ΑΠΕ και της χρήσης τεχνολογιών αποθήκευσης ενέργειας.
- ⇒ Η ενίσχυση υποδομών τηλεθέρμανσης, των εναλλακτικών δυνατοτήτων λειτουργίας των συστημάτων τηλεθέρμανσης.
- ⇒ Η προώθηση της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο σύνολο των δημόσιων υποδομών, των κατοικιών και των επιχειρήσεων.
- ⇒ Η εξάλειψη της απαίτησης πρωτογενούς ενέργειας και της εξάρτησης από τα στερεά καύσιμα και η ανάπτυξη δράσεων παραγωγής ενέργειας με αξιοποίηση νέων τεχνολογιών (όπως H₂, κ.α.).
- ⇒ Η ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση των φυσικών πόρων και του δυναμικού ΑΠΕ μέσα από την προσέλκυση βιώσιμων επενδυτικών σχημάτων, την προώθηση αποτελεσματικότερης τεχνολογίας για την μείωση των απωλειών, και τη διαχείριση ακραίων φαινομένων και κρίσεων.
- ⇒ Η ενίσχυση της πρόληψης, της αντιμετώπισης και της διαχείρισης των πλημμυρικών φαινομένων, η ενίσχυση της πρόληψης, της αντιμετώπισης και της διαχείρισης πυρκαγιών και άλλων φυσικών κινδύνων, καθώς και η ενίσχυση δράσεων αντιπυρικής προστασίας, της δημόσιας ασφάλειας και της υγείας των πολιτών από φυσικές καταστροφές.
- ⇒ Η προστασία του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος της ΠΔΜ με δράσεις εφαρμογής θεσμικών περιβαλλοντικών υποχρεώσεων, αξιοποίηση νέων τεχνολογιών μέτρησης και παρακολούθησης της κατάστασης του περιβάλλοντος και τεχνολογιών διαχείρισης – αξιοποίησης στερεών αποβλήτων – με έμφαση στην ανακύκλωση/επαναχρησιμοποίηση, μέσα από συνεργασίες με τις τοπικές κοινωνίες για την προώθηση σχεδιασμού με βάση τις αρχές της αειφορίας.
- ⇒ Η ενίσχυση δράσεων διαχείρισης βιοαποβλήτων, δημιουργίας πράσινων σημείων και διαχείρισης των εμπορικών, βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων.
- ⇒ Η ολοκλήρωση των υποδομών επεξεργασίας αστικών λυμάτων σε οικισμούς και συστάδες οικισμών (agglomerations) μικρότερους της Γ' κατηγορίας, με έμφαση στους ευαίσθητους αποδέκτες και στις λίμνες της Δυτικής Μακεδονίας
- ⇒ Η ενίσχυση της επέκτασης - αναβάθμισης των υποδομών ύδρευσης και των δράσεων για τη διαχείριση των υδατικών πόρων και για την ορθολογική χρήση τους με την ενσωμάτωση σύγχρονων πρακτικών και τεχνολογικών εργαλείων.
- ⇒ Η ενίσχυση των δράσεων του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας για την προστασία, τη διαχείριση και τη βελτίωση της κατάστασης των υδατικών σωμάτων.
- ⇒ Η ενίσχυση των δράσεων προστασίας, διαχείρισης και αξιοποίησης, γνώσης και ανάδειξης της αξίας της βιοποικιλότητας και των προστατευόμενων περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών NATURA 2000.
- ⇒ Η ενίσχυση της δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου συστήματος σχεδιασμού, διαχείρισης και παρακολούθησης του τομέα βιοποικιλότητας σε περιφερειακό επίπεδο.
- ⇒ Οι δράσεις παρακολούθησης και καταγραφής της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου σε μεγάλα αστικά κέντρα και η υποστήριξη παρεμβάσεων αποκατάστασης και αξιοποίησης του περιβάλλοντος χώρου σε αστικά κέντρα και υποβαθμισμένες περιοχές.

Στόχος Πολιτικής 3: Μια πιο Διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων

Η ύπαρξη αειφόρων υποδομών υψηλής ποιότητας, εύκολα προσβάσιμων, αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση για την Ανάπτυξη. Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας οφείλει να ευθυγραμμίζεται με τους στόχους του ΕΣΜ 2017-27-37 για την Ελλάδα, δηλαδή:

- α) την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και αποδοτικότητας,
- β) τη διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας που επιτυγχάνεται με την στροφή σε πιο φιλικά προς το περιβάλλον, μέσα μεταφοράς,
- γ) την ενίσχυση της περιφερειακής και διεθνούς συνδεσιμότητας,
- δ) την ενίσχυση της προσβασιμότητας και κοινωνικής ένταξης πολιτών μέσω έργων που αυξάνουν την προσβασιμότητα μη προσιτών (θεωρητικά) περιοχών και
- ε) τη διασφάλιση ασφάλειας και προστασίας.

Με την κατασκευή της Εγνατίας Οδού & τμημάτων των κάθετων οδικών αξόνων αντιμετωπίστηκαν σε σημαντικό βαθμό τα προβλήματα προσβασιμότητας, αναιρώντας πλέον τη γεωγραφική απομόνωση της Δυτικής Μακεδονίας και επηρεάζοντας θετικά τις χρονο-αποστάσεις των μετακινήσεων και τις σχέσεις τόπου κατοικίας / τόπου εργασίας για τα αστικά κέντρα της Βόρειας Ελλάδας και της ΠΔΜ.

Προτεραιότητα αποτελεί η ολοκλήρωση του κάθετου άξονα της Εγνατίας Οδού «Νίκη φλώρινας – Κοζάνη – όρια Νομού Λάρισας» για την περαιτέρω αύξηση της προσπελασιμότητας από και προς την ΠΔΜ και τη βελτίωση της σύνδεσης της με τα Εθνικά και Διεθνή εμπορικά κέντρα.

Στρατηγικής σημασίας θεωρείται η ολοκλήρωση της κατασκευής του βόρειου τμήματος του Αυτοκινητόδρομου Κεντρικής Ελλάδος (Ε65, από Τρίκαλα μέχρι και την Εγνατία Οδό). Με την ολοκλήρωση και του βόρειου κλάδου του Ε65, η διαδρομή Αθήνα - Γρεβενά θα διεξάγεται σε 4 ώρες, ενώ οι διαδρομές Αθήνα - Καστοριά και Αθήνα - Κοζάνη σε περίπου 4 ώρες και 30 λεπτά, φέρνοντας πολύ πιο κοντά στη Νότια Ελλάδα τις περιοχές της Βόρειο-Δυτικής Ελλάδας. Η ολοκλήρωση του συνόλου του Ε65, θα αναβαθμίσει τη σύνδεση της Δυτικής Μακεδονίας και της Ηπείρου, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα την προσπελασιμότητα προς τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, δίδοντας έτσι τη δυνατότητα ενίσχυσης του τουρισμού και της εμπορευματικής διακίνησης σε μια περιοχή με δυνατότητες περαιτέρω οικονομικής μεγέθυνσης, συμβάλλοντας στη μείωση του υψηλού ποσοστού ανεργίας και στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Το ενδοπεριφερειακό οδικό δίκτυο της Περιφέρειας, χρήζει περαιτέρω ποιοτικής αναβάθμισης και συμπληρώσεων (συμπληρωματικές υποδομές υποστήριξης) προκειμένου να ανταποκριθεί στο νέο σύστημα μετακινήσεων που δημιουργούν τα μεγάλα οδικά έργα αλλά και οι απαιτήσεις των οδικών εμπορευματικών μεταφορών. Τέλος, αναγκαία θεωρείται η διασύνδεση περιοχών ιδιαίτερου οικονομικού ενδιαφέροντος που έως σήμερα θεωρούνταν απομακρυσμένες.

Σημαντική προτεραιότητα αποτελεί και η βελτίωση της λειτουργίας των δύο αεροδρομίων, καθώς επίσης και η ανάπτυξη του σιδηροδρομικού δικτύου προκειμένου να βελτιωθεί η μετακίνηση αγαθών και ατόμων.

Στον τομέα της ψηφιακής συνδεσιμότητας αποτελεί προτεραιότητα η ολοκλήρωση των υποδομών ευρυζωνικότητας (5G και Fiber to the Home – FTTH).

Ειδικοί Στόχοι

- i. Ενίσχυση της ψηφιακής συνδεσιμότητας
- ii. Ανάπτυξη βιώσιμου, ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς και διατροφικού ΔΕΔ-Μ
- iii. Ανάπτυξη βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυνοριακή κινητικότητα
- iv. Προαγωγή της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας

Οι βασικές προτεραιότητες της ΠΔΜ είναι:

- ⇒ Η ολοκλήρωση των υποδομών ευρυζωνικότητας (5G και Fiber-to-the-Home, FttH).
- ⇒ Η ενίσχυση της προσβασιμότητας/προσπελασιμότητας της ΠΔΜ από και προς τα Εθνικά και Διεθνή εμπορικά κέντρα.
- ⇒ Η ολοκλήρωση του οδικού άξονα Ε65 και η σύνδεσή του με την Εγνατία,
- ⇒ Η ολοκλήρωση του κάθετου άξονα Νίκης Φλώρινας – Κοζάνη – όρια Νομού Λάρισας,
- ⇒ Η βελτίωση του ενδοπεριφερειακού δικτύου και η ενίσχυση των δράσεων συνδεσιμότητας του ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου με την Εγνατία και τους Κάθετους Άξονες,
- ⇒ Η ενίσχυση δράσεων βελτίωσης της ποιότητας των υπηρεσιών μετακίνησης προσώπων και μεταφοράς προϊόντων και η ενίσχυση της πολυτροπικότητας των μεταφορών,
- ⇒ Η στήριξη της ανάπτυξης της βιώσιμης κινητικότητας με ενίσχυση δράσεων των Σχεδίων Βιώσιμης Κινητικότητας των αστικών περιοχών και ενσωμάτωσης των ψηφιακών εφαρμογών στη διαχείριση των μεταφορών για την αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των μετακινήσεων.
- ⇒ Η βελτίωση της λειτουργίας των αεροδρομίων,
- ⇒ Η ανάπτυξη σιδηροδρομικού δικτύου σύνδεσης με τα εθνικά και ευρωπαϊκά εμπορικά κέντρα.

Για τη στρατηγική της Ένωσης και την επίτευξη της Διατηρήσιμης Ανάπτυξης, απαραίτητη θεωρείται η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μέσω της αύξησης της κινητικότητας, ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που τη συνοδεύουν.

Στόχος Πολιτικής 4: Μια πιο Κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θα αντιμετωπίσει η περιφέρεια, όσον αφορά τις αλλαγές στο παραγωγικό της μοντέλο, χρειάζονται νέες δεξιότητες και μια πιο στρατηγική και συντονισμένη προσέγγιση στη συνεχή μάθηση.

Η συνεχής μάθηση θα ενισχύσει την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα, για παράδειγμα, υποστηρίζοντας την ικανότητα της περιφέρειας να δημιουργεί καινοτομίες. Παρέχει επίσης τη δυνατότητα στους πολίτες να συμμετέχουν στις ψηφιακές και τεχνολογικές εξελίξεις και έτσι αυξάνει την ένταξη, την ισότητα, την ανθεκτικότητα και την ευημερία για όλους, καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Επίσης, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο οι βασικές δεξιότητες όσο και η εξειδικευμένη τεχνογνωσία. Αυτό συνδέεται επίσης με την έννοια της «οικονομίας της ευημερίας» η οποία βασίζεται στην αναγνώριση της ευημερίας των πολιτών ως κινητήριας δύναμης της οικονομικής ανάπτυξης και αντιστρόφως.

Οι μελλοντικές ανάγκες για νέες μορφές δεξιοτήτων και ικανοτήτων απαιτούν νέες προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση της συνεργασίας μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης - έρευνας και του επιχειρηματικού τομέα.

Επιπλέον, απαιτούνται πιο ευέλικτες, εργασιακές προσεγγίσεις για την επανακατάρτιση και την αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού για την ικανοποίηση των απαιτήσεων της ψηφιακής εποχής και του υπό εξέλιξη βιομηχανικού μετασχηματισμού.

Χάρη στις ψηφιακές λύσεις, οι άνθρωποι εργάζονται περισσότερο διασυννοριακά. Αυτό αυξάνει την κινητικότητα και την παραγωγικότητα της εργασίας διευρύνοντας τη βάση δεξιοτήτων. Ταυτοχρόνως, αυτό απαιτεί δίκαιη και ισορροπημένη κινητικότητα και καλές πρακτικές για να βοηθηθούν οι αλλοδαποί εργαζόμενοι και οι οικογένειές τους να ενταχθούν στα διάφορα κράτη μέλη.

Παρά το αυξημένο ποσοστό της ανεργίας, ο αριθμός των επιδοτούμενων ανέργων μειώνεται δραστικά, λόγω του υψηλού ποσοστού μακροχρόνιων ανέργων. Με τον τρόπο αυτό πολύ περισσότεροι άνεργοι έχουν περιέλθει σε δυσμενέστερη θέση σε σχέση με το εισόδημα διαβίωσης και οδηγούνται σε φτώχεια.

Το επίπεδο των υποδομών εκπαίδευσης βελτιώθηκε, ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν βασικές ανάγκες για την ολοκλήρωση των υποδομών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και τη συμπλήρωση των υποδομών σχολικής εκπαίδευσης και ιδιαίτερα της τεχνικής εκπαίδευσης.

Το επίπεδο των κοινωνικών υποδομών στην ΠΔΜ βελτιώθηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Ωστόσο, το χαμηλό σημείο εκκίνησης σε συνδυασμό με τις μεταβολές οικονομικό επίπεδο, οδηγούν στην ανάγκη περαιτέρω δραστηριοποίησης προς τη συνολική βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα.

Ειδικό Στόχοι (ΕΤΠΑ)

- I. Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των αγορών εργασίας και της πρόσβασης σε ποιοτικές θέσεις απασχόλησης μέσω της ανάπτυξης της κοινωνικής καινοτομίας και των υποδομών
- II. Βελτίωση της πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης χωρίς αποκλεισμούς μέσω της ανάπτυξης υποδομών

- III. Ακόμη μεγαλύτερη κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, μεταναστών και των μειονεκτούσων ομάδων, με την εφαρμογή ολοκληρωμένων μέτρων που αφορούν μεταξύ άλλων τη στέγαση και τις κοινωνικές υπηρεσίες
- IV. Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη με την ανάπτυξη υποδομών, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης

Οι βασικές προτεραιότητες της ΠΔΜ είναι:

- ⇒ Η ενίσχυση της ολοκλήρωσης των υποδομών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και ιδιαίτερα της Πανεπιστημιούπολης Δυτικής Μακεδονίας και του Εκπαιδευτικού Πάρκου Όρλιακα στα Γρεβενά,
- ⇒ Η ενίσχυση της βελτίωσης των σχολικών μονάδων με έμφαση στην ανάπτυξη σύγχρονων εγκαταστάσεων στην τεχνική εκπαίδευση και στην απόκτηση δημόσιων ιδιόκτητων νηπιαγωγείων.
- ⇒ Η ενίσχυση της βελτίωσης της λειτουργίας των ολοήμερων σχολικών μονάδων Α΄θμιας και Β΄θμιας Εκπαίδευσης.
- ⇒ Η ολοκλήρωση της ανάπτυξης σύγχρονων μονάδων υγείας και κοινωνικής φροντίδας (αναβάθμιση, επέκταση και συμπλήρωση υποδομών και εξοπλισμού).

Ειδικοί Στόχοι (ΕΚΤ+)

- I. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση όλων των ατόμων που αναζητούν εργασία, ιδίως των νέων, των μακροχρόνια ανέργων και των οικονομικά μη ενεργών ατόμων, προώθηση της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας,
- II. Εκσυγχρονισμός των θεσμών της αγοράς εργασίας και των υπηρεσιών για την αξιολόγηση και την πρόβλεψη των αναγκών σε δεξιότητες και εξασφάλιση της έγκαιρης και εξατομικευμένης βοήθειας και στήριξη της προσαρμογής στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, των μεταβάσεων και της κινητικότητας,
- III. Προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, βελτίωση της ισορροπίας της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, περιλαμβανομένης της πρόσβασης στην παιδική φροντίδα, προώθηση ενός υγιούς και κατάλληλα προσαρμοσμένου εργασιακού περιβάλλοντος για την αντιμετώπιση κινδύνων για την υγεία, προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στην αλλαγή και ενεργός και υγιής γήρανση,
- IV. Βελτίωση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της συνέπειας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας με σκοπό τη στήριξη της απόκτησης βασικών δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών δεξιοτήτων,
- V. Προώθηση της ίσης πρόσβασης και της ολοκλήρωσης ποιοτικής και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδίως για μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, μέσω της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έως την Τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και την εκπαίδευση και τη μάθηση ενηλίκων, περιλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους,
- VI. Προώθηση της διά βίου μάθησης, ιδίως με ευκαιρίες για ευέλικτη αναβάθμιση των δεξιοτήτων και επανειδίκευση για όλους, λαμβάνοντας υπόψη τις ψηφιακές δεξιότητες, την καλύτερη πρόβλεψη των αλλαγών και τις νέες απαιτήσεις για δεξιότητες με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, διευκολύνοντας τις μεταβάσεις στη σταδιοδρομία και προωθώντας την επαγγελματική κινητικότητα,

- VII. Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας,
- VIII. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών και των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά,
- IX. Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες εκσυγχρονισμού των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία βελτίωση της προσβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης,
- X. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών,
- XI. Αντιμετώπιση της υλικής στέρησης με παροχή τροφίμων και/ή βασικής υλικής βοήθειας προς τους απόρους, συμπεριλαμβανομένων των συνοδευτικών μέτρων.

Οι βασικές προτεραιότητες της ΠΔΜ είναι:

- ⇒ Η ενίσχυση της προώθησης των ανέργων στην απασχόληση μέσα από ολοκληρωμένες και στοχευμένες παρεμβάσεις, με έμφαση σε τομείς οι οποίοι συνιστούν στρατηγικούς άξονες ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και με ειδικά κίνητρα,
- ⇒ Η αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων που επιτείνει τις τάσεις φυγής του ενεργού πληθυσμού και η αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας με ενεργό ένταξη των μακροχρόνια ανέργων και η χορήγηση κινήτρων για την εξασφάλιση συνταξιοδοτικού δικαιώματος
- ⇒ Η ενίσχυση της ιδιωτικής επιχειρηματικής δραστηριότητας για την απορρόφηση του υπάρχοντος ανθρώπινου δυναμικού και η προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- ⇒ Η στήριξη των ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων (πρωτοβουλίες τοπικής ανάπτυξης υπό την αιγίδα τοπικών κοινοτήτων σε αστικές και αγροτικές περιοχές),
- ⇒ Η ενίσχυση της προσαρμογής του ανθρώπινου δυναμικού στις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας, με έμφαση στην προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού του ενεργειακού τομέα,
- ⇒ Η αναβάθμιση του γνωστικού επιπέδου & η βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού με δράσεις δια βίου μάθησης,
- ⇒ Η διασύνδεση της γνώσης με την τοπική κοινωνία και οικονομία (αυτοδιοίκηση, Ανώτατη Εκπαίδευση, Επιχειρήσεις, φορείς ανάπτυξης),
- ⇒ Η στήριξη της δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου δικτύου υποδομών και δομών στήριξης της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης και προώθησης στην απασχόληση,
- ⇒ Η ενίσχυση της απασχόλησης και καταπολέμηση της φτώχειας, μέσα από την υλοποίηση ολοκληρωμένων τοπικών σχεδίων και πρωτοβουλιών, ενεργητικών πολιτικών για ένταξη στην αγορά εργασίας ειδικών ομάδων που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης, ή/και δια βίου μάθησης, και την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας ως μοντέλου οργάνωσης της παραγωγής, της οικονομίας και της συλλογικής ζωής.

- ⇒ Η δημιουργία συνθηκών απασχολησιμότητας για τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού και των ατόμων που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια,
- ⇒ Η προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων και οι παρεμβάσεις τοπικού χαρακτήρα με στόχο την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης,
- ⇒ Η πρόληψη και μείωση της σχολικής διαρροής μέσω της ενίσχυσης της λειτουργίας των ολοήμερων Γυμνασίων, των Γυμνασίων Δεύτερης Ευκαιρίας και τη δημιουργία Λυκείων Δεύτερης Ευκαιρίας,
- ⇒ Η προώθηση της δια βίου μάθησης και η διεύρυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση στις ευάλωτες ομάδες,
- ⇒ Ο εντοπισμός και η καταπολέμηση των άμεσων, έμμεσων και πολλαπλών διακρίσεων και εμποδίων λόγω αναπηρίας ή ψυχικής ασθένειας,
- ⇒ Η στήριξη της βελτίωσης των δομών και υποδομών κοινωνικής φροντίδας και της βελτίωσης της ισότιμης πρόσβασης και της συμμετοχής των μειονεκτουσών ομάδων στα αγαθά της υγείας και της πρόνοιας.

Στόχος Πολιτικής 5: Μια Ευρώπη πιο κοντά στους Πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών

Στην νέα ΠΠ 2021-2027, εξακολουθεί να υπάρχει η ανάγκη εφαρμογής στοχευμένων δράσεων μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στα αστικά – ημιαστικά κέντρα που θα αναδεικνύουν τον υποστηρικτικό και προωθητικό αναπτυξιακό τους ρόλο και ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις στην ύπαιθρο (παραλίμνιες και ορεινές περιοχές), οι οποίες θα διασφαλίζουν την απαιτούμενη ποιότητα ζωής των κατοίκων και την παραμονή τους στην περιοχή. Τα ολοκληρωμένα προγράμματα θα βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα και θα ενισχύουν το βιώσιμο χαρακτήρα του ρόλου των περιοχών αυτών.

Στις αστικές περιοχές οι προκλήσεις αφορούν στην προετοιμασία για την άμεση αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της μετάβασης στην «μετά λιγνίτη εποχή», στην καταπολέμηση των ανισοτήτων, της φτώχειας και του αποκλεισμού και στην αντιστροφή της πολύπλευρης υποβάθμισης των αστικών περιοχών, μέσα από τη στοχευόμενη αποκατάσταση του οικονομικού ιστού, την ανάπλαση του αστικού περιβάλλοντος και τη διευκόλυνση της μετάβασης σε οικονομία και κοινωνία αποδοτικής χρήσης των πόρων.

Ιδιαίτερη πρόκληση αποτελεί η προώθηση της αρχής της «συμπαγούς πόλης», ενώ στον ενδιάμεσο χώρο, στη διεπαφή αστικού χώρου / αγροτικών περιοχών, συνδυάζονται οι προκλήσεις που αναφέρονται παραπάνω για τις αγροτικές και αστικές περιοχές με έμφαση στην πολύπλευρη στήριξη των μεταποιητικών δραστηριοτήτων και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων.

Στον αγροτικό χώρο και στη ύπαιθρο, ως προκλήσεις αναδεικνύονται, η παραγωγική ανασυγκρότηση, η βελτίωση του αγροτικού χώρου για καλύτερη ποιότητα ζωής και η ενίσχυση των τάσεων επιστροφής στην ύπαιθρο, η ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων σε συνδυασμό με την καταπολέμηση συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, η διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας σε κατεύθυνση όπως η διασύνδεση με τις υπηρεσίες τουρισμού και πολιτισμού, και η αναβάθμιση του τοπικού ανθρώπινου κεφαλαίου.

Ως μέσα προκρίνονται η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με καινοτομικές προσεγγίσεις, η στήριξη των συνεργασιών και της δικτύωσης, και η ολοκλήρωση των απαραίτητων βασικών υποδομών και ΤΠΕ για να αυξηθούν η ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια.

Επιπλέον, η Περιφέρεια διαθέτει μεγάλα αναξιοποίητα αποθέματα φυσικών πόρων και ανθρώπινου δυναμικού, τα οποία μπορούν να ενταχθούν δυναμικότερα στην παραγωγική της εξειδίκευση. Τα πολύ σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, στον αγρο-διατροφικό τομέα και σε ειδικές μορφές τουρισμού μπορούν να συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας δυναμικής περιφερειακής οικονομίας. Παράλληλα, απαιτείται η προστασία των φυσικών – πλουτοπαραγωγικών αποθεμάτων ώστε να ικανοποιούν τρέχουσες και μελλοντικές παραγωγικές ευκαιρίες με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη.

Έχει αναφερθεί παραπάνω ότι, η μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα θα επηρεάσει σημαντικά τις ΜΜΕ. Υπάρχει ένα ταχέως αναπτυσσόμενο δυναμικό για κυκλικές και φιλικές προς το κλίμα λύσεις στις οποίες οι ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται στις περιοχές παρέμβασης οφείλουν να επενδύσουν, προσδίδοντας προστιθέμενη αξία στον όρο «πράσινες επενδύσεις». Οι κυκλικές λύσεις μπορούν να βελτιώσουν την ενεργειακή και υλική αποδοτικότητα των παραγωγικών διαδικασιών και των αλυσίδων αξίας. Επίσης, οι ΜΜΕ οφείλουν να προωθήσουν την υιοθέτηση και εναλλακτικών τεχνολογιών και υπηρεσιών, προκειμένου να βελτιώσουν την ανταγωνιστική τους θέση σε πράσινες λύσεις.

Ειδικοί Στόχοι

- i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές.
- ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών και των παράκτιων περιοχών μέσω της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων.

Οι βασικές προτεραιότητες της ΠΔΜ είναι:

- ⇒ Η ενίσχυση του σχεδιασμού και της εφαρμογής των επιχειρησιακών σχεδίων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ, ΟΧΕ, ΤΑΠΤΟΚ) σε επιλεγμένες περιοχές παρέμβασης αστικών περιοχών, χωρικών ενοτήτων και θεματικών παρεμβάσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στη στήριξη της μετάβασης των ενεργειακών περιοχών στη μεταλιγνιτική περίοδο.

Στα ενδεικτικά Επιχειρησιακά Σχέδια μπορούν να αναφερθούν:

- ΒΑΑ των Αστικών Περιοχών,
- ΟΧΕ αξιοποίησης των λιμνών,
- ΟΧΕ Μετάβασης των Ενεργειακών Περιοχών στη Μεταλιγνιτική Περίοδο,
- ΟΧΕ ανάπτυξης του Γεωπάρκου Γρεβενών – Κοζάνης,
- ΟΧΕ Μετατροπής των Πρεσπών σε Πράσινη Κιβωτό, κ.α.

4. Ανάγκες Χρηματοδότησης για τη Νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027

Για την εκτίμηση των χρηματοδοτικών αναγκών λαμβάνονται υπόψη οι παρακάτω παράγοντες:

- Οι αναπτυξιακές ανάγκες ανά ειδικό στόχο και στόχο πολιτικής,
- Οι αυξημένες ανάγκες για την αντιμετώπιση της ιδιαίτερα αυξημένης ανεργίας,
- Η επιτακτική ανάγκη για τη μετάβαση και προσαρμογή στη Μεταλιγνιτική Περίοδο,
- Οι αυξημένες ανάγκες για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης,
- Η κάλυψη των κατευθύνσεων της θεματικής συγκέντρωσης των πόρων στους Στόχους Πολιτικής 1, 2 και 5,
- Η κάλυψη των αναγκών των μεταφερόμενων έργων στη νέα Προγραμματική Περίοδο και
- Οι δυνατότητες των δικαιούχων σε συνδυασμό με το επίπεδο ωριμότητας των προτεινόμενων δράσεων.

Ο συνολικός εκτιμώμενος προϋπολογισμός των προτεινόμενων παρεμβάσεων ανέρχεται σε 1,1 δις €.

Η προτεινόμενη κατανομή ανά Στόχο Πολιτικής δίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας Εκτιμώμενου Προϋπολογισμού ανά Στόχο Πολιτικής και Πεδίο Παρέμβασης

Στόχοι Πολιτικής		Εκτιμώμενος Προϋπ/σμός (Δημ. Δαπάνη)	%
Σύνολο		1.100.000.000	
ΕΤΠΑ		1.015.000.000	92,3
ΕΚΤ		85.000.000	7,7
1	Μια Εξυπνότερη Ευρώπη (Επιχειρηματικότητα, ΕΤΑΚ, Ψηφιακή Ανάπτυξη)	150.000.000	14,8
2	Μια πιο Πράσινη Ευρώπη (Ενέργεια, Πρόληψη - Διαχ/ση Κινδύνων, Υδάτων-Λυμάτων, Απορριμμάτων, Αέρα, Βιοποικιλότητα, Περιβαλ. Φιλικές ΜΜΕ)	450.000.000	44,3
3	Μια πιο Διασυνδεδεμένη Ευρώπη (Υποδομές ΤΠΕ, Μεταφορές Συνδυασμένες - Ψηφιοποιημένες)	200.000.000	19,7
4	Μια πιο Κοινωνική Ευρώπη - ΕΤΠΑ (Απασχόληση, Παιδεία Γ'θμια / Προσχολική - Σχολική, Υγεία - Πρόνοια, Κοινωνική Ένταξη)	85.000.000	8,4
4	Μια πιο Κοινωνική Ευρώπη / ΕΚΤ+ (Απασχόληση, Υγεία - Πρόνοια, Κοινωνική Ένταξη)	85.000.000	100,0
5	Μια Ευρώπη πιο Κοντά στους Πολίτες (Πολιτισμός - Τουρισμός, Αστική Ανάπτυξη - ΒΑΑ, Ανάπτυξη Υπαίθρου - ΟΧΕ)	130.000.000	12,8

Σημείωση: Τα ποσοστά των Στόχων Πολιτικής αφορούν το σύνολο των αντίστοιχων ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ).